

ONDERZOEK INBURGERINGS- BEHOEFTIGEN ROTTERDAM

- eindrapport -

dr. J.F.I. Klaver
drs. E. van Oranje

Amsterdam, juli 2009
Regioplan publicatienr. 1873

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 - 5315315
Fax : +31 (0)20 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan
Beleidsonderzoek in opdracht van de gemeente
Rotterdam.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
1.1	Onderzoeksvragen.....	1
1.2	Aanpak van het onderzoek	2
1.3	Leeswijzer	5
2	Verkenning bestand inburgeringsbehoefigen	7
2.1	Ruimtelijke analyse inburgeringsbehoefigen	7
2.2	Persoonlijke achtergrondkenmerken inburgeringsbehoefigen	8
2.3	Klantengroepen.....	11
2.4	Samenvatting	13
3	Participatie en participatiedoelen.....	15
3.1	Achtergrondkenmerken.....	15
3.2	Komst naar Nederland: migratiemotief en plannen	18
3.3	Arbeidsmarktparticipatie	21
3.4	Sociale participatie.....	25
3.5	Participatiedoelen.....	29
3.6	Ondersteuningsbehoeften	32
3.7	Conclusie	33
4	Verwachtingen ten aanzien van taal- en ander onderwijs	35
4.1	Inleiding.....	35
4.2	Ervaring met inburgering in het verleden	35
4.3	Motivatatie ten aanzien van het leren van Nederlands.....	36
4.4	Ervaring met de informatievoorziening	39
4.5	Ervaringen van inburgeraars met een cursusaanbod.....	40
4.6	Behoeften van inburgeraars die geen cursus volgen	44
4.7	Behoefte aan andere vormen van inburgering en andere cursussen.....	46
4.8	Samenvatting en conclusie	49
5	Profielen en behoeften	51
5.1	Profielen.....	51
5.2	Behoeften.....	53
5.3	Samenvatting.....	55
6	Samenvatting en conclusie.....	57

1 INLEIDING

In 2007 is de nieuwe Wet inburgering van kracht geworden. Via deze wet worden vreemdelingen die over onvoldoende kennis van de Nederlandse taal beschikken, verplicht tot het afleggen van een inburgeringsexamen. Naast deze groep vreemdelingen zijn er migranten die het Nederlands onvoldoende machtig zijn om zich een goede plaats in de Nederlandse samenleving te verwerven, maar die niet verplicht kunnen worden tot inburgering. Te denken valt aan migranten die inmiddels genaturaliseerd zijn tot Nederlander, Antillianen en Arubanen, maar ook bijvoorbeeld aan EU-onderdanen. Voor deze groep zogenaamde inburgeringsbehoeftigen is de Regeling vrijwillige inburgering ingesteld. Deze regeling maakt het mogelijk om bepaalde groepen met een inburgeringsachterstand, die niet op basis van de Wet inburgering inburgeringsplichtig zijn, toch een inburgeringsvoorziening aan te bieden. Ook de gemeente Rotterdam biedt aan de groep inburgeringsbehoeftigen inburgeringstrajecten aan.

In de praktijk blijkt het echter niet altijd eenvoudig om deze groep te werven en te interesseren voor een cursus. Om deze groep effectiever te kunnen benaderen voor inburgeringstrajecten en hen een aanbod te kunnen doen dat beter aansluit bij hun behoeften, wil de gemeente een beter inzicht krijgen in de samenstelling van de groep inburgeringsbehoeftigen in Rotterdam, in de participatiedoelen van deze groep en in hun behoeften in het kader van inburgering. Onderhavig onderzoek moet hieraan bijdragen.

1.1 Onderzoeksvragen

In het onderzoek hebben de volgende onderzoeksvragen centraal gestaan:

1. *Wat is de samenstelling van de groep inburgeringsbehoeftigen in de gemeente Rotterdam?*
 - a. *Wat zijn de persoonlijke achtergrondkenmerken van de groep inburgeringsbehoeftigen?*
 - b. *Wat is hun arbeidsparticipatie?*
 - c. *In welke deelgemeenten, wijken en buurten wonen de inburgeringsbehoeftigen?*
2. *Welke participatiedoelen hebben inburgeringsbehoeftigen?*
3. *Wat zijn de behoeften van deze groep met betrekking tot inburgeringscursussen, mede in het licht van hun participatiedoelen?*
4. *Wat is het oordeel over de huidige inburgeringscursussen?*
5. *Op welke wijze kunnen inburgeringsbehoeftigen worden bereikt en gemotiveerd voor het accepteren van een cursusaanbod?*
 - a. *Welke informatiekanalen en wervingsmethoden zijn relevant?*
 - b. *Wat zijn belangrijke randvoorwaarden voor deelname aan een traject?*

6. *Welke belemmeringen ervaren inburgeringsbehoefigen bij hun inburgering en ondersteuning bij participatie?*
7. *In hoeverre kunnen binnen de groep inburgeringsbehoefigen verschillende groepen met bijbehorende behoeftenprofielen worden onderscheiden? (Te denken valt onder meer aan verschillen tussen mensen met en zonder werk en verschillen in gezinssamenstelling, geslacht, leeftijd en opleidingsniveau.)*

1.2 Aanpak van het onderzoek

Het Centraal Inburgeringsloket (CIL) van de gemeente Rotterdam beschikt over een bestand met inburgeringsbehoefigen. Hierin zijn personen opgenomen die vanaf 2007 bij een onderwijsinstelling of wervingsinstelling hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in een taalcursus in het kader van vrijwillige inburgering. Het bestand bevat dus geen inburgeringsbehoefigen die zich nog nooit kenbaar hebben gemaakt bij de gemeente of bij deze instellingen. Over deze groep kunnen op basis van het onderhavige onderzoek geen uitspraken gedaan worden.

Het CIL gebruikt dit bestand om inburgeringsbehoefigen te benaderen voor het doen van een cursusaanbod. Er kunnen in het bestand vier 'instroomgroepen' onderscheiden worden:

1. personen die al een cursusaanbod hebben gehad van het CIL en begonnen zijn met de cursus of daar binnenkort mee gaan beginnen;
2. personen die zijn ingetaked door het CIL, maar daarna alsnog zijn uitgevallen. Zij zijn dus uitgevallen ná de intake;
3. personen die zijn opgeroepen voor een intake, maar die nooit iets van zich hebben laten horen. Zij zijn al vóór de intake uitgevallen;
4. personen die nog in het proces van de instroom zitten. Dit kunnen zowel personen zijn die nog niet benaderd zijn door het CIL, als personen die bijvoorbeeld wel een intake hebben gehad maar nog wachten op een trajectplan of andere stappen van het instroomproces.

Het bestand, dat het uitgangspunt is geweest voor het onderhavige onderzoek, omvat zowel de doelgroep van de dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving als de doelgroep van de Sociale Dienst.

De eerste stap van het onderzoek bestond uit een kwantitatieve analyse van het gehele bestand inburgeringsbehoefigen. Op basis van een beperkt aantal achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, etnische herkomst en opleidingsniveau) is een eerste verkenning gemaakt van de doelgroep. Tevens is een analyse gemaakt van de ruimtelijke spreiding van de doelgroep uit het bestand over de gemeente, waarbij specifieke aandacht is besteed aan de samenstelling van de doelgroep in de negen door Rotterdam onderscheiden focuswijken (Oude Westen, Schiedam, Oude Noorden, Afrikaanderwijk, Bloemhof, Hillesluis, Tarwewijk, Oud-Charlois en Pendrecht).

De tweede fase van het onderzoek bestond uit een survey onder 143 inburgeringsbehoefthigen uit het bestand. Doel van de survey was om meer kennis te krijgen van de achtergronden en maatschappelijke positie van de doelgroep, van hun participatiedoelen en van hun behoeften in het kader van taalonderwijs en inburgering. De survey is met behulp van tweetalige interviewers persoonlijk afgenomen bij de respondenten thuis. Dit deel van het onderzoek was gericht op de inburgeringsbehoefthigen in de negen focuswijken. In deze negen wijken wonen bijna veertienhonderd potentiële respondenten. Aangezien we rekening hielden met een aanzienlijke non-respons onder sommige groepen, hebben we in aanvulling op de negen focuswijken ook de inburgeringsbehoefthigen uit Spangen en Crooswijk in het onderzoek betrokken. De totale populatie inburgeringsbehoefthigen in deze elf wijken bestaat uit 1697 personen. Daarmee verwachtten we ruim voldoende potentiële respondenten te hebben om het gewenste aantal gesprekken te realiseren.

In totaal zijn uit deze groep 143 inburgeraars geïnterviewd. Daarbij is gestreefd naar een goede spreiding naar geslacht, etnische herkomst en 'instroomgroep' zoals hierboven onderscheiden. Globaal is de verhouding naar geslacht, zoals aangetroffen in de populatie ook gehanteerd voor de respons. Voor de etnische herkomst hebben we de getalsmatig grootste groepen uit het bestand geselecteerd, te weten Marokkanen, Turken, Kaapverdianen, Polen en Portugezen. In aanvulling daarop is een categorie 'overige' geïdentificeerd, waarbinnen een grote variatie aan herkomstlanden is geïnterviewd. De interviewers hebben lijsten meegekregen met namen van potentiële respondenten. Uit deze lijsten zijn aselect personen benaderd, waarbij steeds rekening is gehouden met het maximale aantal te interviewen kandidaten uit een bepaalde groep. In tabel 1.1 wordt een overzicht gegeven van de gerealiseerde respons naar geslacht, etnische herkomst en 'instroomgroep'.

Tabel 1.1 Vergelijking steekproef en populatie naar geslacht, etnische herkomst en 'instroomgroep'

	Steekproef (N=143)		Populatie (N=4.390)	
	N	%	N	%
Geslacht				
• man	46	32,2	1.295	29,6
• vrouw	97	67,8	3.094	70,4
Etnische herkomst				
• Marokko	33	23,1	960	21,9
• Turkije	32	22,4	671	15,3
• Kaapverdië	16	11,2	432	9,8
• Polen	13	9,1	306	7,0
• Portugal	11	7,7	225	5,1
• Overig*	38	26,6	1.796	40,9
Leeftijd				
<=25	14	9,8	351	8,0
26-45 jaar	92	64,3	2.547	58,0
46-65 jaar	37	25,9	1.443	32,9
65+	0	0	49	1,1
Instroomgroep				
• In traject of binnenkort in traject	31	21,7	1178	26,8
• Intake maar daarna uitgevallen	9	6,3	269	6,1
• Niet gereageerd op oproep CIL	46	32,2	1256	28,6
• Nog in proces van instroom	57	39,9	1687	38,4

* Deze groep bestaat uit respondenten uit de volgende landen: Suriname, Nederlandse Antillen, Afghanistan, Irak, Somalië, Kongo, Guinee, China, Thailand, Angola, Bangladesh, Bulgarije, Colombia, Dominicaanse Republiek, Duitsland, Eritrea, Haïti, India, Italië, Nederland, Pakistan, Sao Tomé, Servië en Sierra Leone.

Bij de verdeling van de respondenten over de verschillende wijken is te zien dat de meeste respondenten uit Spangen komen. Daarnaast komt bijna een vijfde uit Bloemhof.

Tabel 1.2 Verdeling respondenten over de verschillende wijken

Wijk	Aantal	Percentage
Spangen	31	21,7
Bloemhof	26	18,2
Tarwewijk	17	11,9
Hillesluis	14	9,8
Oude Noorden	15	10,5
Pendrecht	11	7,7
Oud-Charlois	11	7,7
Afrikaanderwijk	8	5,6
Oude Westen	4	2,8
Schiemond	5	3,5
Crooswijk	1	0,7
Totaal	143	100

Responsanalyse

De interviewers hebben, voor zover dat mogelijk was, de potentiële respondenten in eerste instantie telefonisch benaderd. Wanneer dit geen respons opleverde of wanneer er geen telefoonnummer beschikbaar was, zijn de interviewers langs de deuren gegaan. Wanneer de potentiële respondent niet thuis was hebben de interviewers een brief achtergelaten met het verzoek contact met hen op te nemen. In totaal zijn 192 respondenten benaderd. Dit zijn de personen die de interviewers gesproken hebben, of die een brief hebben ontvangen of waarbij op de voicemail is ingesproken. Dit komt neer op een responspercentage van 78 procent¹. De groep potentiële respondenten die actief geweigerd heeft, dus waarmee gesproken is, bestaat uit 38 personen. Deze personen hadden verschillende redenen om niet mee te willen werken. Een groot deel had geen interesse om mee te werken. Een ander deel had geen tijd om geïnterviewd te worden. Ook waren er een aantal respondenten (5 personen) die tijdens de interviewperiode op vakantie gingen

1.3 Leeswijzer

Het onderhavige rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt de kwantitatieve analyse van het bestand inburgeringsbehoefteigen gepresenteerd. Daarna komen in hoofdstuk 3 en 4 de resultaten van de survey aan bod. In hoofdstuk 3 wordt de doelgroep nader in beeld gebracht, waarbij specifiek aandacht wordt besteed aan de participatie van de doelgroep in verschillende domeinen en aan hun participatiedoelen. Vervolgens staan in hoofdstuk 4 de ervaringen, wensen en behoeften ten aanzien van inburgering en ander onderwijs centraal. In hoofdstuk 5 wordt gezien in hoeverre sprake is van verschillende groepen met onderscheidende behoefteprofielen. Het rapport wordt afgerond met een samenvatting van de belangrijkste bevindingen en een conclusie.

¹ Dit zijn 150 respondenten. Zeven van hen bleken bij nadere analyse niet tot de doelgroep van het onderzoek te behoren. Zij zijn daarom niet meegenomen in het onderzoek.

2 VERKENNING BESTAND INBURGERINGSBEHOEFTIGEN

In dit hoofdstuk wordt een eerste analyse gemaakt van het CIL-bestand met inburgeringsbehoefigen. Het betreft een analyse van een aantal achtergrondkenmerken. In de eerste paragraaf analyseren we de ruimtelijke verdeling van het aantal inburgeringsbehoefigen over de stad. Vervolgens gaan we in op de persoonlijke achtergrondkenmerken van de inburgeringsbehoefigen, zoals hun leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en geboorteland. Ook analyseren we hier welke groepen vaker voorkomen en hoe zij ruimtelijk verspreid zijn over de stad. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk bekijken we de verdeling van inburgeringsbehoefigen over de verschillende klantgroepen van JOS en SoZaWe en gaan we in op de verschillende stadia van instroom van de inburgeringsbehoefigen.

2.1 Ruimtelijke analyse inburgeringsbehoefigen

Het CIL bestand bestaat uit 4412 inburgeringsbehoefigen. Het overgrote deel bestaat uit inburgeringsbehoefigen die in de gemeente Rotterdam woonachtig zijn. In totaal wonen 22 personen buiten de gemeente Rotterdam (zoals Capelle aan den IJssel, Barendrecht, Schiedam en Spijkenisse). Deze personen worden in de analyse verder buiten beschouwing gelaten.

In tabel 2.1 is te zien dat meer dan een kwart van de inburgeringsbehoefigen binnen de gemeente Rotterdam in de deelgemeente Delfshaven woont. Verder komen de inburgeringsbehoefigen met name uit de deelgemeenten Charlois, Feijenoord, Noord en Centrum.

Tabel 2.1 Spreiding over de deelgemeenten

	Frequentie	Percentage
Delfshaven	1143	26,0
Charlois	743	16,9
Feijenoord	732	16,7
Noord	444	10,1
Kralingen Crooswijk	324	7,4
IJsselmonde	313	7,1
Centrum	228	5,2
Prins Alexander	186	4,2
Hillegersberg/Schiebroek	119	2,7
Hoogvliet	87	2,0
Overschie	64	1,5
Pernis	4	0,1
Hoek van Holland	3	0,1
Totaal	4390	100

Met het uitkomen van de sociale index in 2008 zijn negen Rotterdamse wijken aangewezen als focuswijk, te weten: Tarwewijk, Oud-Charlois, Pendrecht, Bloemhof, Hillesluis, Afrikaanderwijk, het Oude Noorden, het Oude Westen en Schiemonnd. Door de gemeentelijke inzet meer te richten op deze wijken, wordt geprobeerd de wijken te verbeteren. Het Oude Noorden, het Oude Westen en Pendrecht zijn tevens wijken die tot Vogelaarwijk zijn benoemd.

Van het totaal aantal inburgeringsbehoefigen woont een derde (31,1%) in een van deze focuswijken. Een groot deel van deze personen komt uit de focuswijk Tarwewijk. In de wijken het Oude Noorden en Bloemhof woont tevens een groot deel van de inburgeringsbehoefigen. Het merendeel woont echter buiten deze focuswijken (68,9%).

Tabel 2.2 Spreiding van inburgeringsbehoefigen over de focuswijken (N=1.367)

Focuswijk	Frequentie
Tarwewijk (Charlois)	208
Oude Noorden (Noord)	199
Bloemhof (Feijenoord)	200
Afrikaanderwijk (Feijenoord)	168
Hillesluis (Feijenoord)	151
Oude Westen (Centrum)	132
Oud-Charlois (Charlois)	123
Pendrecht (Charlois)	123
Schiemonnd (Delfshaven)	63
Totaal	1.367

2.2 Persoonlijke achtergrondkenmerken inburgeringsbehoefigen

In deze paragraaf gaan we in op de persoonlijke achtergrondkenmerken van de groep inburgeringsbehoefigen. We beschrijven hierbij de verdeling naar geslacht, leeftijd, opleiding en geboorteland. Van de inburgeringsbehoefigen is zeventig procent vrouw en dertig procent man.

Tabel 2.3 Verdeling geslacht (N=4.389)¹

Geslacht	Frequentie	Percentage
Man	1.295	29,6
Vrouw	3.094	70,4
Totaal	4.389	100,0

¹ Van één persoon is het geslacht onbekend. Daarom is de N=4.389 i.p.v N=4.390.

De groep mensen tussen de 26 en 45 jaar is het grootst (58,0%). Daarnaast is ongeveer een derde tussen de 46 en 65 jaar (32,9%). In deze leeftijdsverdeling zijn er geen noemenswaardige verschillen tussen mannen en vrouwen.

Tabel 2.4 Verdeling over leeftijdsklassen (N=4.390)

Leeftijdsklasse	Totaal	
	Frequentie	Percentage
<= 25	351	8,0
26 - 45	2.547	58,0
46 - 65	1.443	32,9
65+	49	1,1
Totaal	4.390	100,0

Van de helft van de inburgeringsbehoefigen uit het bestand is het opleidingsniveau onbekend. Bijna twaalf procent van de groep inburgeringsbehoefigen is zeer laag opgeleid (basisonderwijs en geen opleiding). Hoewel het gemiddelde opleidingsniveau laag is, is tevens een deel van de inburgeringsbehoefigen middelbaar tot hoog opgeleid; 637 personen (14,5%). In het bestand zitten minimaal 237 analfabeten (voornamelijk vrouwen). Mogelijk is dit aandeel hoger omdat de groep 'opleiding onbekend' vrij groot is. Er zijn marginale verschillen in opleidingsniveau tussen mannen en vrouwen.

Tabel 2.5 Verdeling opleidingsklassen (N=4.390)

Leeftijdsklasse	Man		Vrouw		Totaal	
	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage
Analfabeet	41	3,2	196	6,3	237	5,4
Basisonderwijs	78	6,0	195	6,3	273	6,2
Lbo of lager	215	16,6	547	17,7	762	17,4
Middelbare school (mavo/havo/vwo)	90	6,9	143	4,6	233	5,3
Mbo	114	8,8	215	6,9	329	7,5
Hbo/wo	97	7,5	211	6,8	308	7,0
Onbekend	660	51,0	1587	51,3	2.248	51,2
Totaal	1295	100	3094	100	4.390	100,0

De inburgeringsbehoefigen uit het bestand komen uit 121 verschillende herkomstlanden. De meest voorkomende geboortelanden zijn apart weergegeven in tabel 2.6. Bijna 22 procent van de inburgeringsbehoefigen komt oorspronkelijk uit Marokko. Ook komt een groot deel van de inburgeringsbehoefigen oorspronkelijk uit Turkije en van de Kaapverdische eilanden; respectievelijk vijftien procent en tien procent.

Tabel 2.6 Geboorteland (N=4.390)

Geboorteland	Frequentie	Percentage
Marokko	960	21,9
Turkije	671	15,3
Kaapverdische Eilanden	432	9,8
Polen	306	7,0
Portugal	225	5,1
Overig niet-westers	1.575	35,9
Westers	221	5,0
Totaal	4.390	100,0

Spreiding herkomstgroepen naar deelgemeenten

In onderstaande tabel is te zien dat met name Delfshaven een deelgemeente is waar een groot percentage inburgeringsbehoefigen van Marokkaanse afkomst woont. Ruim een kwart van de inburgeringsbehoefigen in Delfshaven komt uit Marokko. Ook inwoners van de Kaapverdische eilanden maken een relatief groot deel uit van de populatie inburgeringsbehoefigen in Delfshaven. In Feijenoord woont een groot percentage inburgeringsbehoefigen uit Turkije (28,0%). In Charlois wonen relatief veel Polen.

Tabel 2.7 Spreiding geboorteland en deelgemeente in percentages

Deelgemeente	Kaap-verdische Eilanden	Marokko	Polen	Portugal	Turkije	Overig westers	Overig niet-westers	Totaal
Centrum (n=228)	9,2	22,8	6,6	3,9	13,2	7,9	36,4	100
Charlois (n=743)	4,8	13,5	16,2	6,5	8,6	5,0	45,5	100
Delfshaven (n=1143)	17,2	27,0	5,2	6,7	14,8	4,2	24,8	100
Feijenoord (n=732)	6,1	19,8	4,1	4,1	28,0	2,6	35,2	100
Hillegersberg/Schiebroek (n=119)	4,2	19,3	10,9	4,2	9,2	6,7	45,4	100
Hoek van Holland (n=3)	0	0	0	0	33,3	0	66,7	100
Hoogvliet (n=87)	6,9	8,0	5,7	4,6	16,1	4,6	54,0	100
IJsselmonde (n=313)	8,0	9,9	5,1	3,5	13,1	4,8	55,6	100
Kralingen Crooswijk (n=324)	12,3	32,1	0,9	4,0	14,2	8,0	28,4	100
Noord (n=444)	7,9	30,6	6,3	4,1	15,8	7,7	27,7	100
Overschie (n=64)	9,4	35,9	3,1	6,3	14,1	4,7	26,6	100
Prins Alexander (n=186)	8,6	16,1	7,0	2,2	5,9	4,3	55,9	100
Pernis (n=4)	0	0	25,0	50,0	0	25,0	0	100

2.3 Klantengroepen

In het bestand is door CIL aangegeven of inburgeringsbehoefigen kunnen worden aangemerkt als klant van JOS of als klant van SoZaWe.² In tabel 2.8 is de spreiding over de twee klantgroepen aangegeven.

Tabel 2.8 Totaalbestand CIL

Bestand	Frequentie	Percentage
SoZaWe-klant	1.260	28,7
JOS-klant	3.130	71,3
Totaal	4.390	100,0

De SoZaWe- en de JOS-klanten zijn ongeveer in dezelfde 30:70-verhouding over de deelgemeenten verspreid. Alleen Charlois, Overschie en IJsselmonde hebben in verhouding een hoger percentage SoZaWe- en een lager percentage JOS-klanten. In Noord, Centrum en Prins Alexander wonen in verhouding een hoger percentage JOS-klanten en een lager percentage SoZaWe-klanten.

Tabel 2.9 Spreiding deelgemeenten en klantgroepen in percentages (N=4.390)

Deelgemeente	SoZaWe	JOS	Totaal
Centrum	22,4	77,6	100,0
Charlois	33,9	66,1	100,0
Delfshaven	26,1	73,9	100,0
Feijenoord	29,6	70,4	100,0
Hillegersberg/Schiebroek	29,4	70,6	100,0
Hoek van Holland	33,3	66,7	100,0
Hoogvliet	28,7	71,3	100,0
IJsselmonde	36,7	63,3	100,0
Kralingen Crooswijk	28,7	71,3	100,0
Noord	23,6	76,4	100,0
Overschie	37,5	62,5	100,0
Prins Alexander	23,7	76,3	100,0
Pernis	0,0	100,0	100,0

Stadia van instroom

Het totaalbestand zoals door het CIL aangeleverd, is divers. Het bestaat bijvoorbeeld zowel uit mensen die al een intake hebben gedaan voor een inburgeringscursus, als mensen die nog niet in beeld zijn en waar nog geen contact mee is opgenomen. De inburgeringsbehoefigen zijn onder te verdelen in de volgende groepen:

- groep 1: inburgeringsbehoefigen die zijn gestart met een traject of binnenkort gaan beginnen met een traject;

² In het bestand zaten 160 dubbele klanten, dat wil zeggen: personen die zowel als JOS-klant als SoZaWe-klant stonden aangemerkt. Van de dubbelen zijn de SoZaWe-klanten behouden en de JOS-klanten verwijderd.

- groep 2: uitval na de intake. Inburgeringsbehoefigen die een intake hebben gedaan, maar waar geen vervolg op is geweest;
- groep 3: uitval voor de intake. Inburgeringsbehoefigen die door de gemeente zijn benaderd voor een intake, maar niet hebben gereageerd op de oproep;
- groep 4: inburgeringsbehoefigen die nog in het proces zitten. Dit kunnen zowel personen zijn die nog niet benaderd zijn door het CIL als personen die bijvoorbeeld wel een intake hebben gehad, maar nog wachten op de vervolgstappen.

De grootste groep inburgeringsbehoefigen uit het totaalbestand zit nog in het proces van instroom (38,4%). In tabel 2.10 is tevens te zien hoe deze groepen verdeeld zijn over de JOS- en SoZaWe-kanten. Van alle SoZaWe-kanten zit bijna zestig procent nog in het proces (59,9%). Van alle JOS-kanten zit dertig procent nog in het proces (29,8%). Meer dan een derde (37,2%) van de JOS-kanten is wel benaderd door het CIL, maar heeft niet gereageerd op de oproep. Deze groep is bij de SoZaWe-kanten juist klein (7,3%).

Tabel 2.10 Verdeling over groepen (N=4.390)

Groep	Percentage SoZaWe	Percentage JOS	Frequentie totaal	Percentage totaal
In traject of binnenkort in traject	29,5	25,8	1178	26,8
Intake maar daarna uitgevallen	3,3	7,3	269	6,1
Niet gereageerd op oproep CIL	7,3	37,2	1256	28,6
Nog in het proces	59,9	29,8	1687	38,4
Totaal	100	100	4.390	100,0

In tabel 2.11 is te zien hoe de verdeling is van de groepen per deelgemeente. Binnen de deelgemeente Charlois zit de helft van alle inburgeringsbehoefigen in het stadsdeel nog in het instroomproces.

Tabel 2.11 Spreiding groepen over deelgemeenten (N=4.390)

Deelgemeente	In traject of binnenkort in traject (%)	Intake maar daarna uitgevallen (%)	Niet gereageerd op oproep CIL (%)	Nog in proces (%)	Totaal (%)	Aantal
Centrum	28,1	4,4	28,1	39,5	100	228
Charlois	24,1	4,4	22,3	49,1	100	743
Delfshaven	26,1	5,9	30,9	37,2	100	1143
Feijenoord	28,8	6,7	31,7	32,8	100	732
Hillegersberg/Schie broek	23,5	8,4	22,7	45,4	100	119
Hoek van Holland	0	33,3	0	66,7	100	3
Hoogvliet	18,4	5,7	31,0	44,8	100	87
IJsselmonde	31,6	6,4	26,2	35,8	100	313
Kralingen Crooswijk	28,7	5,9	28,7	36,7	100	324
Noord	30,2	7,9	28,2	33,8	100	444
Overschie	29,7	4,7	28,1	37,5	100	64
Prins Alexander	19,4	8,1	36,6	36,0	100	186
Pernis	25,0	50,0	25,0	0	100	4
Totaal	26,8	6,1	28,6	38,4	100	4.390

2.4 Samenvatting

- Het CIL-bestand bevat 4390 inburgeringsbehoefigen die voor drie kwart woonachtig zijn in vijf deelgemeenten, te weten Delfshaven, Charlois, Feijenoord, Noord en Centrum.
- Een derde van de inburgeringsbehoefigen woont in een van de negen focuswijken.
- De groep inburgeringsbehoefigen wordt gekenmerkt door een groot aandeel vrouwen (70,4%). De meeste inburgeringsbehoefigen vallen in de leeftijdscategorie 26 en 45 jaar (58,0%).
- Inzicht in het opleidingsniveau van de groep is op basis van het CIL-bestand moeilijk te verkrijgen, omdat voor de helft van de populatie geldt dat het opleidingsniveau onbekend is. Wel is duidelijk dat de populatie zowel zeer laagopgeleiden bevat (minimaal 237 personen zijn analfabeet) als hoger opgeleiden (minimaal 308 personen hebben een hogere beroepsopleiding of een universitaire opleiding).
- De inburgeringsbehoefigen zijn afkomstig uit 121 verschillende herkomstlanden. De grootste groepen zijn afkomstig uit Marokko en Turkije. Daarnaast zijn er relatief veel personen afkomstig uit de Kaapverdische eilanden, Polen en Portugal.
- De meeste personen uit het bestand (71,3%) worden aangemerkt als doelgroep van de Dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving. De overige personen worden beschouwd als doelgroep van de Sociale Dienst.
- Ruim een kwart (26,8%) van de personen in het bestand zijn volgens het CIL reeds in een traject geplaatst of gaan binnenkort starten. Daarnaast is ruim een derde (34,7%) wel door het CIL benaderd, maar dit heeft niet geleid tot instroom in een traject omdat er niet gereageerd is op een oproep

voor een intake of omdat men in een later stadium van het instroomproces is uitgevallen. Volgens registratie van het CIL zitten er tot slot op dit moment nog 1687 personen in het traject van instroom.

3 PARTICIPATIE EN PARTICIPATIEDOELEN

In dit hoofdstuk beschrijven we de mate van deelname aan de samenleving en de participatiedoelen van de respondenten die geïnterviewd zijn. In de eerste paragraaf gaan we in op de achtergrondkenmerken van de respondenten. In de tweede paragraaf beschrijven we de redenen voor migratie en de doelen die zij voor ogen hadden toen ze naar Nederland kwamen. Vervolgens gaan we in op de maatschappelijke participatie van de inburgeringsbehoefigen. Onder maatschappelijke participatie verstaan we de mate van actieve deelname aan de Nederlandse samenleving. Dit kan betrekking hebben op actieve deelname op de arbeidsmarkt, maar ook op actieve deelname aan sociale activiteiten. Daarom maken we hier onderscheid in arbeidsmarktparticipatie, welke we bespreken in paragraaf 3.3, en sociale participatie, welke we bespreken in paragraaf 3.4. Vervolgens gaan we in op de participatiedoelen van de respondenten. In de laatste paragraaf behandelen we de ondersteuningsbehoeften die de respondenten hebben om hun doelen te kunnen bereiken.

3.1 Achtergrondkenmerken

In deze paragraaf zullen we eerst de achtergrondkenmerken van de inburgeringsbehoefigen uit de steekproef beschrijven. Achtergrondkenmerken zoals de gezinssituatie en de verblijfsduur in Nederland, kunnen invloed hebben op de specifieke behoeften van de inburgeringsbehoefigen.

Gezinssituatie

In tabel 3.1 wordt de gezinssituatie van de inburgeringsbehoefigen weergegeven. Bijna zestig procent is getrouwd en heeft thuiswonende kinderen.

Tabel 3.1 Gezinssituatie (n=143)

Gezinssituatie	Frequentie	Percentage
Gehuwd/samenwonend zonder kinderen	17	11,9
Gehuwd/samenwonend met kinderen	83	58,0
Alleenstaand zonder kinderen	16	11,2
Alleenstaand met kinderen	24	16,8
Anders	3	2,1
Totaal	143	100,0

De gezinssituatie verschilt per herkomstgroep. Turken en Marokkanen hebben relatief vaak een gezin met kinderen. Polen, Portugezen en Kaapverdianen zijn wat vaker alleenstaand of samenwonend zonder kinderen. Van alle respondenten uit Polen blijkt meer dan een derde (38,5%) samen te wonen of gehuwd te zijn zonder kinderen. Ook is een groter deel van de Polen en

Kaapverdianen alleenstaand zonder kinderen¹. Van alle Marokkanen en Turken woont juist meer dan driekwart samen met een partner en kinderen.

Tabel 3.2 Gezinsituatie naar herkomst in percentages (n=143)

	Marokko (n=33)	Turkije (n=32)	Kaapverdië (n=16)	Polen (n=13)	Portugal (n=11)	Overig (n=38)
Gehuwd/samen-wonend zonder kinderen	3,0	6,3	6,3	38,5	27,3	13,2
Gehuwd/samen-wonend met kinderen	78,8	75,0	50,0	30,8	27,3	47,4
Alleenstaand zonder kinderen	,0	3,1	25,0	30,8	18,2	13,2
Alleenstaand met kinderen	15,2	15,6	18,8	,0	27,3	21,,1
Anders	3,0	,0	,0	,0	,0	5,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Geslacht en leeftijd

Het merendeel van de respondenten is vrouw, namelijk 67,8 procent. Er zijn hierbij kleine verschillen naar land van herkomst. Zo bevinden zich onder de Portugezen en de Turken iets meer vrouwen (resp. 72,7% en 71,9%) en onder de Kaapverdianen en de Polen iets meer mannen (resp. 37,5% en 46,2%). Deze verschillen zijn echter niet significant.

De respondenten uit de jongste leeftijdsgroep komen met name uit Polen en Portugal. Er komt niemand voor in de steekproef die 66 jaar of ouder is. Opvallend is dat de groepen Marokkanen en Turken jonger zijn dan de groep Kaapverdianen.

Tabel 3.3 Leeftijd naar herkomst in percentages (n=143)

	Marokko (n=33)	Turkije (n=32)	Kaapverdië (n=16)	Polen (n=13)	Portugal (n=11)	Overig (n=38)
<+25	3,0	3,1	,0	30,8	27,3	13,2
26 tot 45 jaar	72,7	68,8	43,8	69,2	54,5	63,2
46 tot 65 jaar	24,2	28,2	56,3	,0	18,2	23,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Land van herkomst partner

Bijna tachtig procent van de partners van de inburgeringsbehoefigen komt uit hetzelfde land als de respondent. Ruim een op de tien respondenten met een partner, heeft een partner die uit Nederland komt.

¹ NB: de percentages voor de Polen, Portugezen en Kaapverdianen zijn gebaseerd op kleine aantallen.

Tabel 3.4 Land van herkomst van partner (n=100)

Land van herkomst van partner*	Frequentie	Percentage
Nederland	11	11,0
Zelfde land als respondent	78	78,0
Ander land	8	8,0
Onbekend	3	3,0
Totaal	100	100

Inkomen

Het netto inkomen per huishouden ligt betrekkelijk laag. Zeven op de tien respondenten heeft een netto inkomen per huishouden van minder dan 1600 euro. Voor vier op de tien huishoudens geldt zelfs dat zij minder dan 1300 euro netto per maand te besteden hebben.

Tabel 3.5 Netto inkomen van huishouden (n=143)

Land van herkomst van partner	Frequentie	Percentage
Minder dan 1300 euro	59	41,3
Tussen de 1300 en 1600 euro	42	29,4
Tussen de 1600 en 3000 euro	40	28,0
Meer dan 3000 euro	2	1,4
Totaal	143	100,0

Opleiding

Het opleidingsniveau van de respondenten laat een gemengd beeld zien. Het wordt weliswaar gedomineerd door lager opgeleiden, maar er zijn ook mensen met een redelijk tot goede vooropleiding. Vier op de tien respondenten heeft alleen de basisschool afgerond of zelfs geen opleiding gevolgd. Toch heeft dertien procent een hoger opleidingsniveau. De opleidingen kunnen zowel in Nederland als in het buitenland gevolgd zijn.

Tabel 3.6 Opleidingsniveau (n=143)

Land van herkomst van partner	Frequentie	Percentage
Geen onderwijs genoten	15	10,5
Basisschool	45	31,5
Vmbo/lbo niveau	29	20,3
Mbo niveau	35	24,5
Hbo niveau	7	4,9
Universitair	12	8,4
Totaal	143	100,0

Verblijfsduur

De inburgeringsbehoefte wonen gemiddeld 16,1 jaar (N=141) in Nederland. In tabel 3.7 is te zien dat meer dan zestig procent voor 1997 naar Nederland is gekomen. De Wet Inburgering Nieuwkomers (WIN) was toen nog niet van kracht. Zij zijn destijds dus niet onder het regime van de verplichte inburgering van de WIN gevallen. Mogelijk hebben zij wel in het kader van verschillende

oudkomersregelingen inburgeringstrajecten gevolgd.

Een klein deel van de respondenten (12,1%) is vanaf 2007 naar Nederland gekomen. Zij vormen in feite de nieuwkomers die onder de regeling vrijwillige inburgering vallen. Deze zeventien personen komen met name uit Portugal en Polen.

Tabel 3.7 Periode migratie naar Nederland (n=141)

Periode migratie naar Nederland	Frequentie	Percentage
Tot en met 1997	88	62,4
WIN (van 1998 t/m 2006)	36	25,5
WI (vanaf 2007 tot nu)	17	12,1
Totaal	141	100,0

Een kwart van de respondenten woont korter dan vijf jaar in Nederland. Uit een nadere analyse blijkt dat de personen die korter dan vijf jaar in Nederland verblijven, met name van Poolse en Portugese afkomst zijn. De personen die langer in Nederland wonen, zijn vooral van Marokkaanse en Turkse afkomst.

Tabel 3.8 Verblijfsduur in Nederland naar herkomstland in percentages (n=141)

Verblijfsduur	Marokko (n=33)	Turkije (n=32)	Kaapverdië (n=16)	Polen (n=13)	Portugal (n=11)	Anders (n=37)	Totaal
<= 5,00	,0	6,5	6,3	92,3	90,9	27,0	24,8
6,00 - 10,00	15,2	3,2	12,5	,0	9,1	16,2	10,6
11,00 - 20,00	27,3	32,3	25,0	7,7	0	40,5	27,7
21,00 - 30,00	36,4	45,2	37,5	,0	,0	10,8	25,5
31,00 - 40,00	21,2	12,9	18,8	,0	,0	5,4	11,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Totale n is 143. Twee personen hebben geen antwoord gegeven. De valide n is hier dus 141.

3.2 Komst naar Nederland: migratiemotief en plannen

In deze paragraaf gaan we in op de motivatie van de respondenten om naar Nederland te komen. In het eerste deel wordt uiteengezet wat hun uitgangspositie was in de Nederlandse samenleving en met welk doel ze naar Nederland zijn gekomen. Vervolgens gaan we in op de acties die ze hebben ondernomen om hun doelen te bereiken.

Gezinsmigranten vormen de grootste groep inburgeringsbehoefigen. In tabel 3.9 is te zien dat vier op de tien (41,3%) van de inburgeringsbehoefigen ooit naar Nederland is gekomen om te gaan trouwen of een gezin te stichten. Een derde (30,8%) is gemigreerd om te komen werken. Daarnaast is bijna tien procent gevlucht uit het land van herkomst. De redenen om te emigreren verschillen tussen mannen en vrouwen. Voor de meerderheid van de mannen (56,5%) is het belangrijkste migratiemotief werk. Van de vrouwen is het grootste deel (51,5%) naar Nederland gekomen om te trouwen of een gezin te stichten.

Tabel 3.9 Belangrijkste reden om naar Nederland te komen (n=143)

	Frequentie	Percentage
Om te trouwen/gezin te stichten	59	41,3
Om te werken	44	30,8
Ik ben gevlucht uit mijn land van herkomst	12	8,4
Met ouders mee	9	6,3
Om een opleiding te volgen	5	3,5
Als toerist	4	2,8
In Nederland geboren	2	1,4
Anders	8	5,6
Totaal	143	100,0

Wanneer we de belangrijkste reden van komst uitsplitsen naar land van herkomst, is er een duidelijke tweedeling te zien. De respondenten van Marokkaanse en Turkse afkomst zijn met name naar Nederland gekomen om te trouwen of een gezin te stichten. De respondenten van Kaapverdische, Poolse en Portugese afkomst zijn vooral naar Nederland gemigreerd om te komen werken.

Tabel 3.10 Reden komst naar NL naar herkomst in percentages (n=143)

	Marokko (n=33)	Turkije (n=32)	Kaapverdië (n=16)	Polen (n=13)	Portugal (n=11)	Anders (n=37)
Om te werken	12,1	15,6	62,5	84,6	54,5	21,1
Om een opleiding te volgen	6,1	,0	,0	,0	,0	7,9
Om te trouwen/gezin te stichten	48,5	81,3	18,8	15,4	27,3	23,7
Ik ben gevlucht uit mijn land van herkomst	,0	,0	,0	,0	,0	31,6
Met ouders mee	18,2	3,1	,0	,0	,0	5,3
Als toerist	6,1	,0	6,3	,0	9,1	,0
In Nederland geboren	3,0	,0	,0	,0	,0	2,6
Anders	6,1	,0	12,5	,0	9,1	7,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

De meeste respondenten hadden het voornemen om in Nederland de Nederlandse taal te gaan leren en te gaan werken. Alhoewel ongeveer dertig procent naar Nederland migreert om hier te gaan werken, is het aandeel dat bij aankomst ook daadwerkelijk van plan is te gaan werken een stuk hoger (66,9%). Dus ook voor de groepen met een ander motief voor migratie is het vinden van werk belangrijk. Ook gaven respondenten aan het plan gehad te hebben met Nederlandse mensen om te gaan en een opleiding te gaan volgen.

Tabel 3.11 Voornemen in Nederland in percentages

	Ja	Een beetje	Nee	Totaal
Van plan om de Nederlandse taal te leren (n=139)	66,2	21,6	12,2	100
Van plan te gaan werken (n=139)	66,9	13,7	19,4	100
Van plan om met Nederlandse mensen om te gaan (n=132)	40,9	29,5	29,5	100
Van plan een opleiding te volgen (n=139)	31,7	22,3	46,0	100
Anders	9,1	0,0	90,9	100

Ook hebben we de respondenten gevraagd wat ze in Nederland hebben gedaan om te bereiken wat ze van plan waren. Vier op de tien respondenten heeft in Nederland als eerste een cursus of een opleiding gevolgd (zie tabel 3.12). Ruim een derde is in Nederland op zoek gegaan naar werk. Hieruit blijkt dat er een gat zit tussen van plan zijn te gaan werken (66,9%) en het daadwerkelijk op zoek gaan naar werk (36,6%). Dit wordt grotendeels verklaard doordat een deel van een groep die georiënteerd is op werk eerst een opleiding/cursus is gaan volgen.

Tabel 3.12 Ondernomen actie in Nederland (n=142)

	Frequentie	Percentage
Cursus/opleiding gevolgd	56	39,4
Werk gezocht	52	36,6
Naar de gemeente gegaan voor hulp	3	2,1
Met Nederlanders omgegaan	5	3,5
Niets	20	14,1
Overig	6	4,2
Totaal	142*	100,0

* Totale n is 143. Eén persoon heeft geen antwoord gegeven. De valide n is hier dus 142.

Een respondent zei het volgende:

“Ik ben gelijk met een inburgeringscursus begonnen. Omdat ik de Nederlandse taal eerst moest leren kon ik niet een opleiding doen. Ook kon ik niet gelijk werken in verband met de taal”.

Ongeveer eenderde gaf aan meteen aan de slag te zijn gegaan bij een werkplek. Ze schreven zich in bij arbeidsbemiddelingsbureaus of vonden via vrienden of familie een baan. Vaak hadden ze geen tijd om ook nog een cursus te volgen. Een inburgeringsbehoefte vertelde:

“Ik ben gelijk begonnen via een uitzendbureau, vooral inpakwerk. Ik wilde de taal leren, maar ik had er geen tijd voor”.

Ook gaf een respondent aan:

“Toen ik naar Nederland kwam, had ik niets en ben ik dus gelijk begonnen met werken. Ik had geen oog voor het leren van de taal, daar heb ik nu heel erg spijt van.”

Een andere manier die werd genoemd om het beoogde doel te bereiken was met Nederlanders om te gaan en te praten en daarnaast Nederlandse boeken te lezen en films te kijken. Ook noemden een paar respondenten dat ze meteen naar de gemeente zijn gegaan om hulp te vragen.

Verder gaven twintig inburgeringsbehoefigen aan dat ze niets hebben gedaan toen ze naar Nederland kwamen. De respondenten hadden hier verschillende redenen voor. Drie personen vertelden dat ze van hun vader of partner niet mochten werken en geen Nederlands mochten leren.

“Ik mocht niets doen van mijn vader. Ik wilde heel graag naar school, maar het mocht niet. Het was toen niet verplicht in Nederland.”

De respondenten wilden wel graag aan de slag, maar het werd hen gewoonweg verboden. Ook vertelden drie personen dat ze niets hoefden te ondernemen omdat familie voor hen zorgde en alles voor hen regelde. Zo vertelde een respondent:

“Ik ben zwanger geraakt. Ik had niet veel behoefte om de taal te leren omdat ik samen met mijn schoonouders woonde, zij deden alles voor mij”.

3.3 Arbeidsmarktparticipatie

In deze paragraaf behandelen we de mate waarin de respondenten op dit moment actief zijn op de arbeidsmarkt. Ook kijken we naar hun wensen en ambities met betrekking tot werk.

Dagelijkse activiteit

Aan respondenten is gevraagd wat hun belangrijkste twee dagelijkse bezigheden zijn. Bijna de helft van de respondenten heeft als belangrijkste dagelijkse bezigheid zijn of haar werk. Een nog iets grotere groep houdt zich vooral bezig met het huishouden en het gezin. Van de werkenden geeft een deel (18 personen) aan dat naast het werk ook het volgen van een taalcursus een belangrijke bezigheid is.

Tabel 3.13 Belangrijkste dagelijkse bezigheden (n=143)*

Activiteit	Frequentie	Percentage
Ik werk	73	51,0
Ik zorg voor het gezin/huishouden	78	54,5
Ik volg een taalcursus	40	28,0
Ik volg een beroepsopleiding	6	4,2
Anders	9	6,3

* De cijfers in deze tabel tellen op tot meer dan 100%, omdat respondenten meerdere antwoorden konden geven.

Een uitsplitsing naar geslacht laat een andere verdeling zien. Van alle mannelijke respondenten heeft driekwart het werk als belangrijkste dagelijkse bezigheid. Van alle vrouwen is dit bijna veertig procent. Vrouwen geven vaker aan voor het huishouden te zorgen.

Tabel 3.14 Belangrijkste dagelijkse bezigheden naar geslacht in percentages (n=143)

Activiteit	Man (n=46)	Vrouw (n=97)
Ik werk	76,1	39,2
Ik zorg voor het gezin/huishouden	15,2	73,2
Ik volg een taalcursus	28,3	27,8
Ik volg een opleiding	8,7	2,1
Anders	8,7	5,2

Zoals gezegd geeft bijna de helft (51%) van de respondenten aan dat hun werk hun belangrijkste dagelijkse activiteit is. Een deel van hen werkt echter parttime (32 uur of minder). In totaal werkt 31,5 procent van de werkenden tussen de 16 en de 32 uur. Een klein deel (6,8%) werkt minder dan twaalf uur per week. De rest, 61,6 procent, werkt fulltime.

Werkend

We zullen eerst de situatie van de werkende respondenten bespreken. We gaan hierbij in op hun huidige werksituatie en hun wensen en ambities ten aanzien van werk. Van de mensen die werken, heeft meer dan de helft een vaste baan. Bijna veertig procent heeft een tijdelijk contract.

Tabel 3.15 Soort aanstelling (n=73)*

	Freque	Percent
Vaste baan	36	50,0
Tijdelijke baan	28	38,9
Freelance contract	4	5,6
Werk als zelfstandig ondernemer/ eigen bedrijf	4	5,6
Totaal	72	100,0

* Een persoon heeft de vraag niet beantwoord.

Het soort baan van de respondenten varieert. Over het algemeen hebben de respondenten laag gekwalificeerd werk. Zo werken veel respondenten als schoonmaker of productiemedewerker in een fabriek. Ook werken ze in de bouw, bij klus- of schildersbedrijven, in kassen en in de horeca.

Ruim zestig procent blijkt tevreden te zijn met zijn/haar huidige baan. Een kwart wil eigenlijk ander werk uitoefenen. In totaal is ongeveer 37 procent niet volledig tevreden over het huidige werk.

Tabel 3.16 Tevredenheid met huidige baan (n=73*)

	Frequentie	Percentage
Ja	45	61,6
Een beetje	10	13,7
Nee	17	23,3
Weet niet	1	1,4
Totaal	73*	100,0

* Totale n is 73, het aantal mensen dat werkt.

In onderstaande tabel is te zien wat er volgens de 27 respondenten die slechts een beetje of niet tevreden zijn met hun werk, moet gebeuren om werk te vinden dat beter aansluit bij hun wensen. Meer dan driekwart wil eerst beter Nederlands leren spreken. Vooral de taal wordt dus als belemmering gezien voor het vinden van de baan die echt bij ze past. Ook vindt bijna twee derde dat zijn/haar vooropleiding onvoldoende is, waardoor ze hun doel niet kunnen realiseren.

Tabel 3.17 Waarom doet u niet het werk dat u zou willen doen? (n=27*)

	Frequentie	Percentage
Moet eerst beter Nederlands spreken	21	77,8
Vooropleiding is onvoldoende	18	66,7
Moet leren hoe te solliciteren/gesprek te voeren	3	11,1
Moet meer mensen kennen	1	3,7
Anders	4	14,8

* Totaal aantal respondenten dat 'een beetje' of niet tevreden is met de huidige baan. Meer antwoorden mogelijk.

Niet-werkenden

Van de groep die niet werkt, is een deel wel gericht op werk. Zij willen werken en zijn al op zoek naar werk of gaan binnenkort op zoek. Tot slot is er een groep die niet gericht is op werk. Dat betekent dat ze niet willen werken, of wel zeggen te willen werken, maar geen plannen hebben om werk te gaan zoeken: niet nu en ook niet in de nabije toekomst. Deze groep is met name vrouw (86%) en tussen de 26 en 45 jaar (58%).

Tabel 3.18 Positie m.b.t. werk (n=143)

	Frequentie	Percentage
Werkt	73	51,0
Gericht op werk	23	16,1
Niet gericht op werk	43	30,1
Onbekend	4	2,8
Totaal	143	100,0

Uitgesplitst naar land van herkomst, zien we dat vooral de Kaapverdianen, Polen en Portugezen werkzaam zijn. Een groot deel van de respondenten uit Marokko en Turkije is niet gericht op werk. Deze uitkomst is niet verwonderlijk, gezien het migratiedoel van deze groep.

Tabel 3.19 Positie werk naar herkomst in percentages (n=143)

	Marokko (n=32)	Turkije (n=30)	Kaapverdië (n=16)	Polen (n=13)	Portugal (n=11)	Overig (n=37)
Werkt	31,3	40,0	68,8	84,6	100	48,6
Gericht op werk	12,5	26,7	18,8	7,7	0	18,9
Niet gericht op werk	56,3	33,3	12,5	7,7	0	32,4

Aan de personen die willen werken is vervolgens gevraagd of ze actief op zoek zijn naar werk. In tabel 3.20 is te zien dat negen personen op dit moment actief op zoek zijn naar een baan. De overige veertien personen hebben plannen om te gaan zoeken.

Tabel 3.20 Bent u actief op zoek naar werk? (n=23)

	Frequentie	Percentage
Ja, op dit moment	9	39,1
Nee, maar ik ga binnenkort op zoek	14	60,9
Totaal	23	100,0

Ruim de helft van de respondenten die gericht is op werk, denkt dat het werk dat ze zouden willen doen niet makkelijk te vinden is. De meesten zien het gebrek aan kennis van de Nederlandse taal als belemmering om de juiste baan te vinden. Ook geeft meer dan een derde aan de verkeerde opleiding te hebben voor de baan die hij of zij ambieert.

Tabel 3.21 Waarom kunt u niet makkelijk werk vinden? (n=13*)

	Frequentie
Spreekt te weinig Nederlands	7
Heeft de verkeerde opleiding	4
Geen vacatures	1
Gezondheid	3
Anders	6

* 13 van de 23 personen denken dat het werk niet makkelijk te vinden is.

Zoals in tabel 3.22 is af te lezen, zijn er 23 respondenten die nu naar werk op zoek zijn, of binnenkort naar werk op zoek gaan. Ruim veertig procent van deze groep, wil door middel van een taalcursus een baan vinden. Ook ongeveer veertig procent wil dit bereiken door naar het CWI of de gemeente te stappen. Opmerkelijk is dat geen van de 23 respondenten wil gaan leren hoe te solliciteren om het nagestreefde doel te bereiken.

Tabel 3.22 Hoe wilt u werk gaan vinden (N=23*)

	Frequentie	Percentage
Taalcursus	10	43,5
Beroepsopleiding	4	17,4
Solliciteren	7	30,4
Leren hoe ik moet solliciteren	0	0,0
CWI/ gemeente	9	39,1
Uitzendbureau	7	30,4
Mensen vragen	5	21,7
Vrijwilligerswerk	2	8,7
Stage	1	4,3
Anders (n=25)	5	21,7
Weet niet	1	4,3

* Aantal respondenten dat nu/binnenkort naar werk op zoek is/gaat.

Hieruit blijkt dat voor zowel de werkende als de niet-werkende respondenten geldt, dat het gebrek aan kennis van de Nederlandse taal en een ongeschikte vooropleiding de grootste belemmeringen vormen voor het vinden van een passende baan.

3.4 Sociale participatie

In deze paragraaf beschrijven we de sociale participatie van de respondent. In het eerste deel gaan we in op de mate van deelname aan sociale activiteiten. Vervolgens kijken we naar de sociale contacten die de respondenten hebben met verschillende groepen in de maatschappij.

Sociale activiteiten

We hebben aan de respondenten gevraagd welke sociale activiteiten ze zoal ondernemen. Deze activiteiten worden uitgevoerd op de school van de

kinderen, religieuze instellingen, buurthuizen of wijkcentra en zelforganisaties. We kunnen daarbij onderscheid maken in het deelnemen aan activiteiten als 'bezoeker' en deelnemen als vrijwilliger.

Een groot aantal mensen is als vrijwilliger actief bij één of meer sociale activiteiten. Ruim veertig procent van de respondenten met kinderen (46 van de 106 personen) geeft aan wel eens als vrijwilliger actief te zijn op de school van zijn/haar kinderen. Ongeveer een derde van de respondenten geeft aan wel eens actief mee te helpen bij het organiseren van activiteiten in een moskee, kerk of andere religieuze instelling. Twaalf van de 143 respondenten zijn actief als vrijwilliger in een buurthuis of zelforganisatie. Ongeveer twintig procent van de respondenten bezoekt wel eens een buurthuis of wijkcentrum.

Tabel 3.22 Sociale activiteiten

	Frequentie*	Percentage
Actief op de school van de kinderen (n=106)	46	43,3
Actief in een moskee, kerk of andere religieuze instelling (n=140)	43	30,7
Bezoekt wel eens een buurthuis/wijkcentrum of vrouwencentrum ((n=142)	28	19,7
Doet aan sport (in georganiseerd verband) (n=142)	12	8,5
Actief in een buurthuis/wijkcentrum of vrouwencentrum (n=59)	9	15,3
Neemt wel eens deel aan activiteiten van een zelforganisatie (n=139)	10	7,2
Actief als vrijwilliger bij een zelforganisatie (n=43)	3	7,0

* Respondenten konden op deze vraag meerdere antwoorden geven.

Er is een aantal verschillen naar geslacht. Vrouwen zijn vaker actief op de school van hun kinderen (48,8%) en ze bezoeken vaker buurthuizen en wijkcentra (22,9%). Dit terwijl mannen juist regelmatig actief zijn in een moskee, kerk of andere religieuze instelling (41,3%).

Wanneer we deze activiteiten uitsplitsen naar herkomst, zijn er tevens een aantal verschillen. Turken doen vaker aan sport in georganiseerd verband (18,8%). Ook bezoeken respondenten van Turkse afkomst vaker een zelforganisatie (19,4%) en zijn ze actiever in een zelforganisatie (17,6%). Marokkanen bezoeken verhoudingsgewijs vaker buurthuizen en wijkcentra.

Mate van deelname aan sociale activiteiten

We hebben gemeten in welke mate de respondenten deelnemen aan deze verschillende sociale activiteiten, zoals vrijwilligerswerk op school, in de moskee, het buurthuis en een zelforganisatie. Een groot deel (39,9%) doet aan geen van deze activiteiten mee. Bijna zestig procent neemt wel eens deel aan één van deze activiteiten. Van hen is het grootste deel actief betrokken: zij helpen op school of in de moskee of zijn vrijwilliger in een buurthuis of bij

een zelforganisatie. Een relatief kleine groep is alleen deelnemer van sociale activiteiten: zij doen aan sport of bezoeken activiteiten van het buurthuis of een zelforganisatie.

Tabel 3.23 Mate van deelname aan sociale activiteiten (n=143)

	Frequentie	Percentage
Geen deelname aan sociale activiteiten	57	39,9
Deelname aan sociale activiteiten	13	9,1
Actief betrokken bij sociale activiteiten	73	51,0
Totaal	143	100

In onderstaande tabel is te zien hoe de mate van deelname aan sociale activiteiten verschilt tussen de werkenden, de werkgeoriënteerden en de mensen die niet gericht zijn op werk. De werkenden nemen duidelijk minder vaak deel aan de genoemde sociale activiteiten. De werkzoekenden en de respondenten die niet willen werken zijn juist wel vaker actief binnen één of meer domeinen. Een verklaring zou kunnen zijn dat de respondenten die werken minder tijd hebben voor deze sociale activiteiten.

Tabel 3.24 Mate van deelname aan sociale activiteiten naar arbeidsmarkt-participatie in percentages (n=139)

	Geen deelname	Wel deelname	Totaal
Werkt (n=73)	49,3	50,7	100,0
Gericht op werk (n=23)	34,8	65,2	100,0
Niet gericht op werk (n=43)	30,2	69,8	100,0
Totaal	39,9	60,1	100,0

Opvallend is dat er geen grote verschillen bestaan in de mate van deelname aan sociale activiteiten tussen mannen en vrouwen. Wel zijn er verschillen tussen de landen van herkomst. De Polen en de Portugezen nemen nagenoeg geen deel aan de genoemde sociale activiteiten. Dit zijn echter ook de respondenten die relatief vaker betaald werk hebben. De Marokkanen en Turken nemen wat vaker deel aan de sociale activiteiten.

Tabel 3.25 Mate van deelname aan sociale activiteiten naar herkomst in percentages (n=143)

	Geen deelname	Wel deelname	Totaal
Marokko (n=33)	24,2	75,8	100,0
Turkije (n=32)	31,3	68,7	100,0
Kaapverdië (n=16)	37,5	63,5	100,0
Polen (n=13)	84,6	15,4	100,0
Portugal (n=11)	72,7	27,3	100,0
Overig (n=38)	36,8	63,2	100,0

Sociale contacten

Tevens hebben we de respondenten gevraagd naar hun sociale contacten en de mate waarin dit contact plaats vindt. Sociale contacten binnen de eigen etnische groep komen het meest voor (90,2%). Maar ook heeft een meerderheid contact met Nederlanders (79,9%) en personen uit andere herkomstlanden (81,1%). De autochtone Nederlanders waar de respondenten zeggen contact mee te hebben, zijn voornamelijk burens en collega's. Enkelen noemen ook leraren op de school van de kinderen. Opvallend is dat weinig mensen aangeven Nederlandse vrienden te hebben.

Tabel 3.26 laat zien dat er geen grote verschillen zijn in de sociale contacten naar herkomst. Wel hebben de Portugezen wat minder contact met familie in Nederland (27,3%). Ook hebben de Polen en de Kaapverdianen verhoudingsgewijs wat minder contact met hun familie in Nederland.

Tabel 3.26 Sociale contacten naar herkomst in percentages (n=143)

	Marokko (n=33)	Turkije (n=32)	Kaapverdië (n=16)	Polen (n=13)	Portugal (n=11)	Overig (n=38)
Contact met familie in Nederland	93,9	87,5	68,8	69,2	27,3	57,9
Contact met mensen uit eigen herkomstland	81,8	100	81,3	100,0	100,0	86,8
Contact met mensen uit andere herkomstlanden	81,8	75,0	81,3	92,3	90,9	78,9
Contact met autochtone Nederlanders	84,8	71,9	75,0	76,9	90,9	81,6

De mate van sociaal contact verschilt naar geslacht. Mannen hebben wat vaker contact met andere groepen dan vrouwen. Ze hebben met name vaker contact met mensen uit andere herkomstlanden. Ook hebben mannen vaker contact met autochtone Nederlanders.

De buurt

Een andere indicator voor de mate van sociale integratie, is de mate waarin mensen buiten hun eigen buurt komen. Opvallend is dat dertig procent (30,9%) zegt nooit buiten de eigen buurt te komen. Wanneer dit wel gebeurt, doet het grootste deel dit meer dan eens per week.

Tabel 3.27 Actief binnen of buiten de buurt (n=142)

	Frequentie	Percentage
Komt nooit buiten de eigen buurt	44	30,9
Totaal dat wel eens buiten de eigen buurt komt.	98	69,0
<i>Waarvan dagelijks</i>	43	30,3
<i>Waarvan niet dagelijks maar vaker per week</i>	46	32,4
<i>Waarvan 1 tot 3 keer per maand</i>	5	3,5
<i>Waarvan minder dan 1 keer per maand</i>	4	2,8
Totaal	142	100,0

Uit een nadere analyse blijkt dat het vooral Kaapverdianen zijn die nooit buiten hun eigen buurt komen. Bijna twee derde (62,5%) van de respondenten uit Kaapverdië geeft aan nooit buiten de eigen buurt te komen.

Respondenten in de leeftijd van 46 tot 65 jaar komen, vergeleken met andere leeftijdsklassen, minder vaak buiten de eigen buurt (48,6%). Ook blijken het relatief iets vaker vrouwen te zijn die de eigen buurt niet verlaten (37,5%).

3.5 Participatiedoelen

We hebben tot nu toe besproken in welke situatie de respondenten zich bevinden en wat hun wensen en ambities zijn met betrekking tot werk. In deze paragraaf gaan we in op de participatiedoelen van de respondenten.

We onderscheiden vier groepen, afhankelijk van of de respondent een baan heeft en of de respondent wel eens deel neemt aan sociale activiteiten binnen de aangegeven domeinen. Er is een groep respondenten die niet werkt en ook niet deelneemt aan één van de aangegeven sociale activiteiten, maar wel een taal cursus volgt. Deze personen zijn ingedeeld bij de categorie 'niet werkend, wel sociaal actief'. Uiteindelijk ontstaan zo vier groepen met een oplopende mate van maatschappelijke participatie. Een kwart (37 personen) werkt en is daarnaast sociaal actief. Iets minder dan een kwart (34 personen) werkt, maar onderneemt daarnaast geen sociale activiteiten. Veertig procent (59 personen) werkt niet, maar is wel sociaal actief. Tot slot geldt voor negen procent, dat zij én niet werken én niet deelnemen aan sociale activiteiten. Deze laatste groep bestaat uit dertien personen. Dit zijn allemaal vrouwen. Deze vrouwen zijn afkomstig uit Marokko, Turkije en de overige landen. Het is niet zo dat het met name gaat om oudere vrouwen, bijna de helft (6 personen) is tussen de 26 en 46 jaar.

Tabel 3.28 Spreiding over de groepen werkend, niet werkend, sociaal actief en niet sociaal actief (n=143)

	Frequentie	Percentage
Werkend en sociaal actief	37	25,9
Werkend en niet sociaal actief	34	23,8
Niet-werkend en sociaal actief	59	41,3
Niet-werkend en niet sociaal actief	13	9,1
Totaal	143	100,0

We hebben aan de respondenten gevraagd of ze naast de aangegeven sociale activiteiten nog meer dingen zouden willen doen. Een groot deel van de respondenten, zestig personen, zou meer activiteiten willen ondernemen. Van de groep die niet werkt en ook geen sociale activiteiten onderneemt, zou het merendeel (9 personen) eigenlijk wel meer sociale activiteiten willen ondernemen. Zij willen werken (5 personen) of een opleiding of cursus volgen (3 personen). Eén iemand wil graag gaan sporten.

Tabel 3.29 Gewenste sociale activiteiten naar de groepen werkend, niet werkend, sociaal actief en niet sociaal actief, in percentages (n=143)

	Zou meer willen doen	Zou niet meer willen doen	Weet het niet	Totaal
Werkend en sociaal actief (n=37)	51,4	29,7	18,9	100,0
Werkend en niet sociaal actief (n=34)	29,4	47,1	23,5	100,0
Niet-werkend en sociaal actief (n=59)	37,3	33,9	28,8	100,0
Niet-werkend en niet sociaal actief (n=13)	69,2	23,1	7,7	100,0

Een derde van het totaal aantal respondenten (50 personen) zou verder geen andere activiteiten willen ondernemen. Bijna twee derde (64,6%) zegt geen tijd te hebben voor meer dingen. Het grootste deel heeft het dus te druk met de dingen die ze in hun dagelijkse leven al ondernemen. Opvallend is dat bijna een kwart van deze groep aangeeft om gezondheidsredenen geen andere dingen te willen ondernemen.

Tabel 3.30 Waarom zou u niet meer dingen willen doen (naast de aangegeven activiteiten)? (n=48*)

	Frequentie	Percentage
Geen tijd	31	64,6
Gezondheid	11	22,9
Geen behoefte, zo goed	5	10,4
Eerst Nederlands leren	1	2,1
Totaal	48	100,0

* Twee personen hebben deze vraag niet beantwoord.

De mensen die werken, zeggen geen tijd te hebben voor andere activiteiten. De personen die niet werken en geen sociale activiteiten ondernemen zeggen vooral door gezondheidsproblemen niet meer dingen te willen ondernemen.

Tabel 3.31 Reden waarom men niet meer sociale activiteiten wil ondernemen naar groepen wel/niet werkend en wel/niet sociaal actief, in percentages (n=48*)

	Werkend en sociaal actief	Werkend en niet sociaal actief	Niet-werkend en sociaal actief	Niet-werkend en niet sociaal actief
Geen tijd	90,9	81,3	38,9	33,3
Gezondheid	9,1	,0	44,4	66,7
Geen behoefte, zo goed	,0	18,8	11,1	,0
Eerst Nederlands leren	,0	,0	5,6	,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
N	11	16	18	3

* Twee personen hebben deze vraag niet beantwoord.

We hebben hen ook gevraagd aan te geven of ze meer contact met autochtone Nederlanders zouden willen. Meer dan veertig procent (42,9%) zou graag meer contact willen.

Tabel 3.32 Zou u meer contact met Nederlanders willen? (n=141*)

	Frequentie	Percentage
Ja, graag	60	42,6
Nee, zoals het nu is, is het goed	67	47,5
Weet niet	14	9,9
Totaal	141	100,0

* Twee personen hebben deze vraag niet beantwoord.

Uit nadere analyse blijkt dat een meerderheid (61,5%) van de groep respondenten die niet werken en niet sociaal actief zijn aangegeven hebben geen behoefte te hebben aan meer contact met Nederlanders.

Tabel 3.33 Behoefte aan contact met Nederlanders naar groepen wel/niet werkend en wel/niet sociaal actief, in percentages (n=141*)

	Werkend en sociaal actief (n=36)	Werkend en niet sociaal actief (n=33)	Niet-werkend en sociaal actief (n=59)	Niet-werkend en niet sociaal actief (n=13)
Ja, graag	41,7	45,5	42,4	38,5
Nee, zoals het nu is, is het goed	52,8	30,3	50,8	61,5
Weet niet	5,6	24,2	6,8	,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

* Twee personen hebben deze vraag niet beantwoord.

3.6 Ondersteuningsbehoeften

Tot nu toe hebben we besproken wat de mate van participatie is op een aantal verschillende domeinen. Tevens hebben we gekeken naar de doelen die zij zich gesteld hebben om te participeren in de samenleving. In deze paragraaf gaan we in op de ondersteuningsbehoeften van de respondenten en de hulp die zij denken nodig te hebben om hun doelen te bereiken.

Sociale activiteiten

Aan de respondenten is gevraagd of de gemeente hen zou kunnen helpen meer activiteiten te ondernemen. Vijfenvierzig personen hebben hier een mening over. De meeste van hen (ongeveer een kwart) vinden dat de gemeente hen zou kunnen helpen door opleidingen en cursussen aan te bieden of deze te vergoeden.

Een ander belangrijk punt is het aanbieden van (gratis) kinderopvang door de gemeente. Op die manier hebben de respondenten zelf meer tijd om aan sociale activiteiten deel te nemen.

Daarnaast vindt een aantal respondenten dat de gemeente meer kwaliteit moet leveren bij wat ze al aanbieden. Zo worden aanvragen voor inburgeringcursussen te traag verwerkt en zijn de omstandigheden bij de cursussen niet altijd optimaal.

Verder zou de gemeente meer (gratis) activiteiten aan kunnen bieden, zoals sport en evenementen. De mensen die geïnterviewd zijn, vinden tevens dat de gemeente hier meer informatie over zou kunnen verstrekken.

Werk

Een deel van de werkzoekenden zegt steun nodig te hebben bij het zoeken naar werk. Bijna twee derde (65,2%) zou hierbij geholpen willen worden (zie tabel 3.34).

Tabel 3.34 Zou u geholpen willen worden bij het zoeken naar werk? (n=23*)

	Frequentie	Percentage
Ja	15	65,2
Nee	4	17,4
Anders	2	8,7
Weet niet	2	8,7
Totaal	23	100,0

* Personen die nu of binnenkort op zoek gaan naar een baan.

De meeste respondenten willen door de gemeente of UWV geholpen worden bij het zoeken naar een baan. De inburgeringsbehoeftigen gaven het volgende aan:

“Ik zou door de gemeente geholpen willen worden, ik denk dat wanneer de gemeente iets vindt, een baan, dat dat meer zekerheid heeft en langdurig is.”

“De gemeente zou mij meer wegwijs kunnen maken met betrekking tot het vinden en zoeken van een baan. Liefst een-op-een begeleiding totdat de baan gevonden is.”

Daarnaast worden familie en vrienden genoemd die kunnen helpen bij het zoeken naar een baan.

“Mijn man helpt mij, hij spreekt redelijk goed Nederlands.”

3.7 Conclusie

Op basis van een analyse van achtergrondkenmerken, kunnen we de groep inburgeringsbehoefigen indelen in een aantal groepen. We hebben hierbij onderscheid gemaakt naar het land van herkomst, geslacht en leeftijd. Respondenten van Marokkaanse en Turkse afkomst wonen gemiddeld wat langer in Nederland dan respondenten van Poolse, Portugese en Kaapverdische afkomst. Ook verschilt de reden van hun komst naar Nederland. Marokkanen en Turken zijn vooral om gezinshereniging hier gekomen. De andere drie groepen kwamen voornamelijk naar Nederland om te werken.

Werken is de belangrijkste dagelijkse bezigheid voor ongeveer de helft van de respondenten. Op de tweede plaats staat het zorgen voor het gezin en het huishouden. Één op de vier personen heeft het volgen van een taalcursus als belangrijkste dagelijkse bezigheid.

De helft van de respondenten is momenteel werkzaam. Bijna veertig procent is echter niet (geheel) tevreden over zijn of haar huidige baan. Voor zowel de werkende als werkzoekende respondenten geldt dat het gebrek aan kennis van de Nederlandse taal en een ongeschikte vooropleiding de grootste belemmering vormen voor het vinden van een passende baan.

De belangrijkste sociale domeinen waarin de respondenten participeren, zijn de school van de kinderen, religieuze instellingen en buurthuizen of wijkcentra. Veertig procent van de respondenten neemt nooit deel aan sociale activiteiten in één van de genoemde participatiedomeinen.

De meeste respondenten hebben dagelijks contact met mensen die uit dezelfde etnische groep afkomstig zijn. Opmerkelijk is dat ruim dertig procent van de respondenten nooit buiten de eigen buurt komt. Dit blijken verhoudingsgewijs vaak personen te zijn van Kaapverdische afkomst.

Bijna 45 procent van de inburgeringsbehoefigen zou eigenlijk meer dingen willen ondernemen dan nu het geval is. Werk, opleiding en sport scoren daarbij het hoogste. Veel respondenten hebben geen tijd om meer te ondernemen. Ook laat bij een deel de gezondheid het niet toe.

De inburgeringsbehoefigen zouden vooral bij het zoeken naar werk ondersteund willen worden door de gemeente. Ze denken dat wanneer de gemeente hen helpt, ze makkelijker een baan kunnen vinden. Ook zou de baan dan meer zekerheid bieden.

4 VERWACHTINGEN TEN AANZIEN VAN TAAL- EN ANDER ONDERWIJS

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt eerst gekeken naar de ervaringen die de respondenten hebben met taal- en inburgeringscursussen in het verleden en naar hun motivatie ten aanzien van het leren van het Nederlands. Ook wordt ingegaan op meer recente ervaringen ten aanzien van de informatievoorziening en werving in het kader van inburgering. Vervolgens komen de ervaringen en behoeften aan taal- en inburgeringscursussen aan bod. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de verschillende groepen inburgeringsbehoeftigen, namelijk respondenten die al een cursus volgen of dat binnenkort gaan doen, respondenten die wel zijn ingetaked door het CIL maar daarna niets meer van zich hebben laten horen, respondenten die niet gereageerd hebben op een oproep van het CIL en respondenten die zelf aangeven nog te wachten op een eerste uitnodiging van het CIL voor een gesprek. De verdeling van deze groepen is als volgt:

Tabel 4.1 Instroom in cursus¹

Groep	Frequentie	Percentage
Cursus of start binnenkort	67	47,5
Uitgevallen na intake	9	6,4
Niet gereageerd op oproep CIL	7	5,0
Nog geen oproep CIL gehad	58	41,1
	141	100

4.2 Ervaring met inburgering in het verleden

Ongeveer twee derde (67,1%) van de respondenten heeft in het verleden al eens eerder een taal- of inburgeringscursus gevolgd. Een derde (32,9%) heeft nog nooit eerder een Nederlandse taalcursus gevolgd. In deze categorie zijn met name personen oververtegenwoordigd die relatief kort (vijf jaar of korter) dan wel lang (langer dan dertig jaar) in Nederland verblijven. Tachtig procent van de kortverblijvenden heeft nog nooit een cursus gevolgd. Voor de langverblijvenden is dit ruim vier op de tien (zie ook tabel 4.2).

¹ Dit is een indeling op basis van de antwoorden die door inburgeraars in de enquête zijn gegeven. Deze indeling komt niet precies overeen met de indeling van het CIL. Dit kan bijvoorbeeld worden verklaard doordat mensen in een inloopklas verblijven en daardoor bij het CIL nog niet geregistreerd staan als cursusvolger. Aangezien de analyses in dit hoofdstuk betrekking hebben op de groepen uit de enquête, wordt hier niet dieper ingegaan op de verschillen met het CIL bestand.

Tabel 4.2 Ervaring met inburgering naar verblijfsduur in percentages (n=141)

Inburgering in verleden	<= 5 jaar	6 – 10 jaar	11 – 20 jaar	21 – 30 jaar	> 30 jaar	Totaal
Ja	20,0	80,0	89,7	86,1	56,3	67,3
Nee	80,0	20,0	10,3	13,9	43,8	32,7

De groep die geen eerdere ervaring met taal- en inburgeringscursussen heeft, kenmerkt zich verder door een oververtegenwoordiging van mannen, jongeren (25 jaar of jonger) en burgers van de EU (met name Polen en Portugezen).

Indien een cursus is gevolgd in het verleden, dan gaat het in de meeste gevallen (62,8%) om één eerder gevolgde cursus. Ook zijn er echter respondenten die al vaker aan een cursus hebben deelgenomen: vier op de tien respondenten heeft aan twee tot maximaal vijf taalcursussen deelgenomen.

Bijna twee derde van de respondenten die een cursus hebben gevolgd, geeft aan dat zij deze cursus hebben afgesloten met een certificaat. Opvallend is dat een vrij grote groep (39,6%) in het verleden al eens het NT2-niveau twee of hoger heeft gehaald. Het merendeel van hen (86,8%) verblijft ook al geruime tijd in Nederland, elf jaar of langer. Deze groep heeft dus in principe een taalniveau dat vergelijkbaar is met of hoger is dan dat van het huidige inburgeringsexamen. Voor ruim een kwart geldt dat zij hun inburgeringscursus niet succesvol hebben afgerond of in ieder geval daarvan geen tastbaar resultaat hebben.

Tabel 4.3 Behaald certificaat (n=96)

Certificaat	Frequentie	Percentage
Ja, met NT2-niveau 2 of hoger	38	39,6
Ja, met NT2-niveau lager dan 2	17	17,7
Ja, niveau onbekend	7	7,3
Nee	26	27,1
Weet niet	8	8,3
Totaal	96	100,0

4.3 Motivatie ten aanzien van het leren van Nederlands

De respondenten is gevraagd of zij behoefte hebben om hun Nederlands te verbeteren. Slechts een kleine minderheid uit het bestand (7,7%) geeft aan daaraan geen behoefte (meer) te hebben. De redenen die hiervoor worden gegeven zijn divers, maar vaak geldt dat men vindt dat men (inmiddels) al voldoende Nederlands spreekt om zich te kunnen redden. Een enkeling geeft aan zichzelf te oud of te ziek te voelen om Nederlands te leren. Al met al geeft deze uitkomst aan dat de overgrote meerderheid (92,3%) uit de steekproef de behoefte heeft om beter Nederlands te leren. Daarbij hebben de

respondenten vooral behoefte aan het verbeteren van de actieve taalvaardigheden, zoals spreken en schrijven, en in iets mindere mate de passieve vaardigheden, zoals luisteren en lezen (zie tabel 4.4).

Tabel 4.4 Behoefte aan verbeteren taalvaardigheden (n=131)

Deeltaalvaardigheid	Frequentie	Percentage
Spreken	99	75,6
Luisteren	78	59,5
Schrijven	98	74,8
Lezen	79	60,3

Redenen om het Nederlands te verbeteren

De redenen die de respondenten hebben gegeven voor het willen verbeteren van hun Nederlands zijn in drie hoofdredenen opgesplitst. Sommige respondenten verwoorden hun motivatie om beter Nederlands te leren vooral vanuit het streven naar een betere toekomst via werk en scholing en het kunnen realiseren van een grotere (economische) zelfstandigheid. Ook is er een groep respondenten die hun Nederlands willen verbeteren om beter te kunnen functioneren in de huidige baan of studie. Daarnaast is er een groep die vooral beter Nederlands wil leren om in het dagelijks leven (school van de kinderen, huisarts bezoeken, formulieren invullen, boodschappen doen, et cetera) beter te kunnen functioneren en meer sociale contacten te kunnen leggen en te onderhouden.² Tot slot is er een categorie met 'overige' – zeer diverse - redenen (25,2%).

Ruim een kwart (26,0 %) wil vooral het Nederlands verbeteren om in de toekomst meer mogelijkheden te hebben op werk en studie en om een zelfstandig bestaan op te bouwen in Nederland. Hieronder volgen enkele citaten van respondenten:

“Ik wil graag mijn Nederlands verbeteren om een kwalitatief beter leven te hebben, om mee te kunnen draaien in de samenleving, om een goede baan te kunnen vinden.”

“Ik wil een baan zoeken met toekomstperspectief en zou ook meer Nederlandse vrienden willen hebben.”

“Ik kan helemaal geen Nederlands spreken. Ik zou het graag willen leren zodat ik mijn eigen vak als verpleegkundige zou kunnen uitoefenen.”

² Sommige respondenten hebben diverse redenen gegeven om hun Nederlands te willen verbeteren. Vaak gaat het dan om zowel 'economische' redenen als om 'sociale'. Bij dergelijke gecombineerde antwoorden hebben wij de antwoorden van deze respondenten gerubriceerd onder de categorie 'betere toekomst/(economische) zelfstandigheid'.

Voor een op de tien respondenten (11,5%) geldt dat zij vooral hun Nederlands willen verbeteren ten behoeve van hun werk of studie. De volgende uitspraken illustreren deze behoefte:

“Ik ben mijn stage aan het afronden. Ik hoor regelmatig dat ik het niet voldoende spreek. Ook heb ik moeite met het Nederlands op mijn werk en tijdens mijn studie heb ik er ook moeite mee gehad.”

“Ik heb het nodig op mijn werk, anders krijg ik geen vast contract.”

“Voor de administratie en het papierwerk van mijn bedrijf ben ik afhankelijk van iemand die schriftelijk beter is dan ik. Ik zou het in de toekomst wel zelf willen doen.”

“Voor mijn werk. Het is mijn ambitie om een eigen zaak te hebben. Ik heb al twee keer geprobeerd Sociale Hygiëne te halen, maar het ging niet goed vanwege taalproblemen.”

Tot slot wil vier op de tien respondenten (37,4%) taalvaardiger worden om beter te kunnen functioneren in het dagelijks leven. Het gaat vooral om het zelfstandig dingen kunnen regelen en contacten aangaan met anderen. In de eigen woorden van de respondenten:

“Om mijn kleine dochter beter te kunnen ondersteunen en om met de docenten te kunnen communiceren.”

“Ik zou graag meer willen meedoen met dingen op straat, zoals winkelen en dergelijke. Ik moet te vaak Engels of Duits praten. Ook zou ik het Nederlandse nieuws willen kunnen volgen.”

“Omdat het goed is voor de communicatie met anderen. Daarnaast is het belangrijk als je gemeentelijke zaken moet regelen. Als je mensen kunt begrijpen en mensen begrijpen jou, dat is belangrijk.”

“Voor dagelijkse dingen en contacten. Ik krijg binnenkort een kind en wil Nederlands kunnen praten als ik de baby meeneem naar de dokter bijvoorbeeld.”

De redenen om het Nederlands te willen verbeteren, variëren enigszins naar achtergrondkenmerk. Voor degenen die al langer in Nederland verblijven (langer dan twintig jaar) is het ‘sociale motief’ relatief belangrijker dan het ‘economische motief’ (40,8% wil vooral Nederlands leren vanuit sociale overwegingen, terwijl het gemiddelde percentage van de gehele groep ligt op 37,4%). Ook is het functioneren in de huidige baan of studie nauwelijks een reden om het Nederlands te willen verbeteren. Velen van de langverblijvenden zijn vaak al wat ouder en zullen minder gericht zijn op intreden op de arbeidsmarkt, maar zijn wel gemotiveerd om beter Nederlands te leren om hun

dagelijks leven zelfstandiger vorm te kunnen geven. Deze gedachtegang wordt onderschreven door het feit dat het ook de oudere leeftijdscategorie is die relatief vaak om 'sociale redenen' hun Nederlands wil verbeteren (50,0% van 46-65 jarigen ten opzichte van 37,4% gemiddeld voor de hele groep). Ten aanzien van geslacht valt op te merken dat het vooral de mannen zijn die verhoudingsgewijs vaak hun Nederlands willen verbeteren ten behoeve van het functioneren in huidige baan of studie (19,5% van de mannen ten opzichte van 11,5% gemiddeld voor de hele groep). Aan de andere kant zijn mannen relatief minder vaak gemotiveerd vanuit de sociale redenen (31,7% van de mannen ten opzichte van 37,4% gemiddeld voor de hele groep).

4.4 Ervaring met de informatievoorziening

In de praktijk is gebleken dat het lastig kan zijn om de groep inburgerings-behoefigen te werven voor inburgeringstrajecten. Aangezien er voor deze groep geen verplichting tot deelname geldt, betekent dit dat deze groep als het ware moet worden 'verleid' tot deelname. De eerste stap hierin is het gebruik van adequate wervingskanalen en een goede informatievoorziening. De respondenten is een aantal vragen voorgelegd over deze aspecten.

Een derde (34,3%) van de respondenten geeft aan informatie te hebben ontvangen over inburgering. Deze informatie is via verschillende kanalen bij de inburgeraar terechtgekomen. Informatie via een brief van de gemeente komt het meest voor (54,2%). Daarnaast speelt informatieverstrekking via de onderwijsinstelling relatief vaak een rol (18,8%). Relatief weinig inburgeraars zijn benaderd via specifieke kanalen zoals huisbezoeken of buurthuizen.

Tabel 4.5 Informatiekanalen (n=48)*

Informatiekanaal	Frequentie	Percentage
Via brief van gemeente	26	54,2%
Via onderwijsinstelling	9	18,8%
Via huisbezoek	4	8,3%
Via werkgever	1	2,1%
Via familie	1	2,1%
Via buurthuis	2	4,2%
Via combinatie van benaderingswijzen	5	10,4%
	48	100%

* Een persoon heeft de vraag niet beantwoord.

De verstrekte informatie wordt in de meeste gevallen (77,1%) als voldoende duidelijk beoordeeld. Twee op de tien respondenten vonden de informatie niet duidelijk. In bijna alle gevallen betreft dit personen die via een brief geïnformeerd zijn over inburgering.

“Omdat ik geen Nederlands kan lezen, begreep ik de brief niet. Ik ben toen naar vrienden gegaan en die hebben het vertaald.”

“Ik heb een brief gekregen, maar weet nog steeds niet wat de inburgeringscursus inhoudt.”

4.5 Ervaringen van inburgeraars met een cursusaanbod

In totaal zijn 51 respondenten uit de steekproef al begonnen met een inburgeringscursus en zullen daarnaast nog zestien personen op korte termijn beginnen met hun cursus. In deze paragraaf worden de ervaringen, knelpunten en behoeften ten aanzien van inburgering van deze groep in kaart gebracht.

De deelnemers volgen cursussen via verschillende onderwijsaanbieders. Vier op de tien respondenten kunnen – opvallend genoeg - niet de specifieke onderwijsaanbieder noemen waar de cursus wordt gevolgd (of gevolgd gaat worden). Dit geldt zowel voor degenen die al begonnen zijn met hun cursus, als voor degenen die nog moeten beginnen. Vaak wordt als onderwijsaanbieder de locatie genoemd waar de cursus wordt gevolgd. Veruit de meeste respondenten die een cursus volgen (of gaan volgen) doen dit bij het ROC Zadkine (21 van de 67 personen). De rest volgt een cursus bij Ooverbruggen (6), Albeda College/Senata (7), Nieuwland (3) en Kaleos (1). Het profiel van de gevolgde of te volgen trajecten varieert, maar ook hier geldt dat niet voor iedereen duidelijk is welk traject zij volgen. Trajecten gericht op werk komen het meest voor. Tabel 4.6 geeft een overzicht van de trajecten volgens opgaaf van de respondenten.

Tabel 4.6 Type traject (n=67)

Type traject	Frequentie	Percentage
Werk	28	41,8
Opvoeding	13	19,4
Werk en opvoeding	2	3,0
KNS	2	3,0
Onbekend/ niet gespecificeerd	22	32,8
	67	100,0

Ervaren knelpunten

Ten aanzien van de praktische organisatie en randvoorwaarden ervaart een derde (35,8%) problemen bij hun huidige of binnenkort te volgen cursus³. Deze knelpunten hebben vooral te maken met de locatie van de cursus (vijf keer genoemd), de lestijden (vijf keer genoemd) en de reiskosten (drie keer genoemd). Kinderopvang wordt maar door één respondent als probleem

³ De vragen naar knelpunten betreffen gesloten vragen, waarin een aantal knelpunten werden voorgelegd en er ook de antwoordcategorie 'ik ervaar geen problemen' was.

ervaren. Daarnaast worden onder de categorie 'overig' knelpunten genoemd rondom wachttijden en onduidelijkheid rondom de instroom (vijf keer genoemd). Een respondent hierover:

“Niet alles is mij duidelijk. Ik wordt steeds weer heen en weer gestuurd en de gemeente is vaak niet te bereiken.”

Een minderheid (28,4%) ervaart ten aanzien van de inhoud en kwaliteit knelpunten. Deze knelpunten hebben vooral te maken met de kwaliteit van de docenten (acht keer genoemd). Hierbij gaat het niet alleen om de kwaliteit van de docent, maar ook de ervaring van sommigen dat er te vaak wisselingen zijn bij de docenten. Een respondenten licht toe:

“De docenten wisselen te vaak. In korte tijd heb ik al vijf verschillende docenten gehad.”

In mindere mate worden de te diverse samenstelling van de klas (drie keer genoemd) en het te hoge niveau van de cursus (vier keer genoemd) als belemmering aangegeven.

Suggesties voor verbetering

Aan de respondenten is gevraagd hoe zij denken dat de gesignaleerde problemen opgelost kunnen worden. De opmerkingen en suggesties hebben vooral betrekking op de samenstelling van de groepen en kwaliteit van de docenten. Ten aanzien van de groepssamenstelling is het volgende opgemerkt:

“De lessen moeten aansluiten op mijn behoeften. Dus de klassen moeten ingedeeld worden op wie het meest moeite heeft met lezen, schrijven, spreken of luisteren.”

“Cursussen moeten beginnen met het lezen. Daar heb ik problemen mee, het gaat veel te snel voor me. Het moet stapje voor stapje geleerd worden, dus beginnen bij a, b,c en dan grammatica.”

“Inburgeraars moeten beter gescand worden op hun niveau en dan worden ingedeeld. Daarnaast zou je een vaste docent moeten aanhouden.”

Over de inzet en kwaliteit van de docenten zijn de volgende opmerkingen gemaakt:

“Vaak zijn docenten ziek en is er geen vervanger. Dat betekent dat ik dan dus gewoon geen les krijg. Ze moeten meer vervangers vinden.”

“De klassen zou je in tweeën moeten delen met een vaste professionele docent en dan extra aandacht geven per deelvaardigheid.”

“De docent moet te allen tijde Nederlands spreken tijdens de lessen. Als een Turkse iets niet begrijpt dan legt ze het in het Turks uit en daar leer ik niets van. Op deze manier heb ik het gevoel dat ik niet de les krijg die ik moet hebben.”

“Tijdens de lessen Nederlands blijven spreken en de mensen die wat langzamer zijn met leren niet belachelijk maken.”

Voor de oplossing voor de gesignaleerde knelpunten wordt zowel van de gemeente als van de onderwijsinstellingen inzet verwacht. Overigens hebben maar veertien respondenten deze vraag beantwoord. Voor de gemeente ziet men vooral een bijdrage in het adequaat toedelen van kandidaten aan trajecten en het toezicht houden op de onderwijsinstellingen.

“De gemeente kan misschien de klassen indelen op lezen, schrijven, spreken en luisteren. De gemeente kan hierbij helpen tijdens de intake.”

“De gemeente Rotterdam kan er voor zorgen dat er meerdere locaties worden geopend die aansluiten bij de woonafstand.”

Van de onderwijsinstellingen wordt vooral verwacht dat zij de docenten selectiever uitzoeken en meer toezicht houden op de lessen. Bij al deze opmerkingen is het goed om in gedachten te houden dat het slechts een minderheid is die problemen ervaart bij hun huidige cursus.

Tevredenheid met de huidige cursus

Zoals op basis van het bovenstaande verwacht mag worden, zijn de meeste respondenten (76,5%) die op dit moment een cursus volgen daarover tevreden. Slechts vier deelnemers zijn expliciet ontevreden over de cursus. De tevreden deelnemers roemen vooral vaak hun docenten, hetgeen nogmaals het belang van goede docenten bevestigt. Zij zijn tevreden over de voortgang die ze geboekt hebben ten aanzien van de beheersing van het Nederlands en zijn daarbij goed geholpen door de docenten.

“De leraren zijn goed en leggen alles duidelijk uit. Als we het niet begrijpen leggen ze het nog een keer uit.”

“Ik kan nu zelf mijn problemen oplossen omdat ik nu redelijk goed Nederlands spreek.”

Degenen die ontevreden zijn, hebben vooral kritiek op de gebrekkige aansluiting van de cursus bij hun behoeften. Dit heeft zowel te maken met de aandacht voor specifieke deelvaardigheden als met het algemene niveau van de cursus. Ook hier kwam de problematiek rondom de docenten weer naar boven.

“De lessen sluiten niet aan bij mijn behoeftes. Ik kan al lezen, luisteren en spreken. Alleen het schrijven gaat moeilijk.”

“Juist door de wisselende docenten is de inhoud van de les moeilijk te volgen. Als hier meer structuur in was, kon ik beter Nederlands leren. Daarnaast hebben verschillende docenten verschillende leerstijlen. Dit is ook erg verwarrend.”

Nut inburgeringscursus

Tot slot is aan degenen die op dit moment een cursus volgen gevraagd in hoeverre de cursus een positieve bijdrage heeft aan het persoonlijk functioneren op diverse terreinen (zie tabel 4.7). De cursus wordt vooral positief beoordeeld ten aanzien van het leggen van contacten met anderen.

“Omdat ik nu de taal niet beheers, kan ik niet werken en geen sociale contacten leggen. Als ik de taal beheers kan ik werken en Nederlandse vrienden maken.”

“Ik vind het makkelijker om te praten en ik heb meer zelfvertrouwen gekregen.”

Tabel 4.7 Beoordeling bijdrage inburgeringscursus, uitgedrukt in het aandeel dat een positieve bijdrage ervaart (n=51)

Maatschappelijk domein	Frequentie	Percentage
Werk/ werk zoeken	30	58,8
Vrijwilligerswerk/ mee doen in de buurt	4	7,8
Contacten met anderen	37	72,5
Vervolgonderwijs	4	7,8
Anders	8	15,7

Daarnaast vervult de cursus ook een belangrijke functie ten aanzien van werk. Het betreft zowel het beter kunnen functioneren op het huidige werk als het zoeken naar werk.

“Het leven in Nederland gaat samen met werk. Je leert hoe je aan werk kunt komen en hoe je moet werken en ook hoe je met anderen moet omgaan.”

“Ik ben als vrijwilliger actief in het buurthuis. Vroeger kon dit niet omdat ik de taal niet goed sprak.”

“Tijdens de cursus hebben we proefsollicitatiegesprekken gehad. Ook waren er gesprekken met verschillende onderwerpen zodat je contactleggen met anderen kan verbeteren.”

4.6 Behoeften van inburgeraars die geen cursus volgen

De samenstelling van de groep respondenten die op dit moment geen inburgeringscursus volgt, is divers van samenstelling. Zoals in de inleiding is aangegeven, gaat het zowel om personen die nog niet benaderd zijn door de gemeente, als om personen die wel opgeroepen zijn, maar niet hebben gereageerd of in een later stadium zijn uitgevallen. Voor elk van deze groepen zijn potentiële belemmeringen en wensen in beeld gebracht.

Wel intake gehad maar (nog) niet ingestroomd in een cursus

In totaal vallen negen personen in deze groep. Overigens geven twee respondenten hiervan aan recent een toets hebben gedaan en in afwachting te zijn van verdere stappen. Deze personen zullen waarschijnlijk zonder nadere problemen alsnog instromen in een traject. De anderen hebben verschillende redenen om geen cursus te volgen. Soms betreft het persoonlijke omstandigheden waardoor men geen cursus (meer) wil of kan volgen. In een enkel geval zijn de respondenten in afwachting van reactie van de gemeente.

“Ik heb een toets gemaakt waaruit kwam dat ik nog drie maanden de cursus moet volgen. Maar ik kan niet in verband met mijn zoon. Hij kan niet overblijven op school en ik kan de tijden niet bepalen.”

“Ik ben herstellende van een hernia-operatie dus is mijn gezondheid een groot probleem.”

“Ze hebben mij naar huis gestuurd en mij verteld dat ik een uitnodiging zou krijgen om te beginnen. Daarna heb ik niets meer van ze gehoord. In de tussentijd ben ik via een vriendin begonnen met vrijwilligerswerk.”

Deze groep is ook een aantal aspecten voorgelegd die mogelijk een rol spelen bij deelname aan een (toekomstige) inburgeringscursus. De belangrijkste redenen die hieruit naar voren komen, zijn gebrek aan tijd en gezondheidsproblemen.

Tabel 4.8 Potentiële belemmeringen voor deelname aan inburgeringscursus

Belemmering	Frequentie
Te druk (n=7)	5
Kan niet betalen/ te duur (n=5)	2
Geen kinderopvang (n=5)	1
Leer er onvoldoende (n=6)	1
Helpt niet om werk te vinden (n=7)	1
Problemen met mijn gezondheid (n=7)	3
Mag niet van partner (n=7)	2

Gezien de redenen die deze respondenten hebben om niet deel te nemen aan een cursus is het niet verwonderlijk dat er weinig zaken worden genoemd die de gemeente zou kunnen doen om hen te ondersteunen bij het volgen van een cursus.

Niet gereageerd op een oproep van het CIL

In deze groep zitten personen die wel een oproep van het CIL hebben gehad, maar vervolgens niet zijn verschenen op het intake-gesprek. In totaal gaat het om zeven personen. Vier van de zeven respondenten is niet op het intake gesprek verschenen omdat men inmiddels geen cursus meer wil volgen. Daarnaast was één respondent van mening dat het aanbod dat gedaan werd niet op hem/haar van toepassing was. Eén andere respondent is niet geweest, omdat hij/zij ziek was.

De belangrijkste redenen om geen cursus meer te willen volgen liggen vooral in de persoonlijke sfeer, met name een gebrek aan tijd. Ook zijn een aantal respondenten van mening dat zij al voldoende Nederlands spreken.

Tabel 4.9 Potentiële belemmeringen voor deelname aan inburgeringscursus

Belemmering	Frequentie
Spreek genoeg Nederlands (n=5)	2
Te druk (n=4)	3
Kan niet betalen/ te duur (n=4)	1
Geen kinderopvang (n=4)	1
Leer er onvoldoende (n=5)	2
Kan geen Nederlands leren (n= 4)	2
Problemen met mijn gezondheid (n=4)	1

Slechts één respondent, iemand met gezondheidsproblemen, geeft aan hoe de gemeente zou kunnen helpen om een cursus de volgen:

“Door mijn ziekte is het niet gemakkelijk voor mij om een cursus te volgen. Als ik thuis les zou krijgen zou dat heel fijn zijn.”

Nog niet benaderd door het CIL

In totaal zijn 58 respondenten naar eigen zeggen nog niet benaderd door het CIL voor een intake voor een inburgeringscursus. Het grootste deel van deze groep, bijna zeventig procent, verblijft al lange tijd (meer dan elf jaar) in Nederland. Dat ze nog geen oproep hebben ontvangen, betekent overigens niet dat deze mensen nog geen informatie hebben gekregen over inburgeringscursussen. Ongeveer een kwart geeft aan wel eens informatie te hebben gekregen over inburgering.

Aan deze groep is verder gevraagd welke aspecten voor hen belangrijk zijn bij het volgen van een cursus. De respondenten hechten er vooral belang aan dat zij zelf invloed hebben op het tijdstip waarop zij een cursus kunnen volgen. Tevens hebben velen een voorkeur voor een cursus in de buurt. Daarnaast is belangrijk, zij het in mindere mate, dat de gemeente de cursus betaald en de

zekerheid dat deelname aan de cursus zal leiden tot betaald werk. Ook vindt zestig procent het wenselijk dat zij een specifieke uitnodiging of hulp van de gemeente krijgen om een cursus te gaan volgen. In tabel 4.10 wordt een overzicht gegeven van het aandeel respondenten dat dit aspect belangrijk vindt.

Tabel 4.10 Wat is voor u belangrijk voor het volgen van een cursus*

Belangrijke aspecten	Frequentie	Percentage
Als de gemeente mij zou uitnodigen / helpen (n=54)	33	61,1
Als het in de buurt zou zijn (n=52)	37	71,2
Als ik zelf het tijdstip kan bepalen (n=56)	41	73,2
Als de gemeente betaalt (n=53)	32	60,4
Als er meer kinderopvang zou zijn (n=46)	17	36,9
Als ik zelf vakken kan kiezen (n=51)	23	45,1
Als ik daardoor werk zou kunnen krijgen (n=49)	25	51,0
Als mijn uitkering gekort zou worden (n=34)	4	11,8

* Respondenten konden meer antwoorden geven.

Het belang om zelf invloed te hebben op het tijdstip van de cursus wordt vaak ingegeven door de wens om inburgering met het werk te kunnen combineren.

“Als ik zelf het tijdstip zou kunnen bepalen zou het goed zijn. Ik werk fulltime en heb een gezin waar ik voor moet zorgen. Ik heb weinig tijd. Als ik de tijd zelf zou kunnen bepalen zou het goed zijn.”

“Het is belangrijk dat er kinderopvang is en dat ik het tijdstip zelf kan bepalen. 's Ochtends en 's middags werk ik en ik heb het geld hard nodig. 's Avonds zorg ik voor de kinderen.”

4.7 Behoeftte aan andere vormen van inburgering en andere cursussen

Aan alle respondenten is gevraagd of zij andere of betere manieren kennen om Nederlands te leren dan via een inburgeringscursus. Meer dan de helft van de respondenten (59,6%) is van mening dat er inderdaad andere of betere manieren zijn⁴. Veruit de meeste suggesties hebben betrekking op het leren van de taal in de praktijk. Het taalonderwijs zou veel meer praktijkgericht moeten zijn, zodat met het spreken geoefend kan worden tijdens stages, op het werk of vrijwilligerswerk en met de burens. Ook hebben velen de behoefte om meer met Nederlanders de taal te kunnen oefenen.

“Door te praten op je werk kun je ook Nederlands leren. Je moet in een omgeving zitten waar veel Nederlands wordt gesproken.”

⁴ Er zijn hierbij geen significante verschillen naar achtergrondkenmerken.

Nederlands is een moeilijke taal. Het wordt nergens anders gebruikt. Zonder oefenen kom je nergens.”

“Meer buitenactiviteiten en rondleidingen door Rotterdam aanbieden aan mensen, zodat ze beter Nederlands kunnen leren.”

“Het beste zou zijn als inburgeraars vaker konden praten met Nederlandse mensen, zodat ze de taal sneller en beter kunnen begrijpen.”

“Een stageplek regelen zodat in de praktijk geoefend kan worden. Analfabeten moeten wel eerst de basistaal leren.”

“Leren in de praktijk. Ik heb de basis wel geleerd tijdens de cursus, maar ik had daarvoor al een redelijke woordenschat ontwikkeld via mijn sociale omgeving. De meeste dingen die ik ken komen niet uit de cursus maar uit mijn eigen ontwikkeling.”

Sommige respondenten hebben andere suggesties voor inburgeringscursussen. Voor de werkenden is bijvoorbeeld een afstemming met het werk relevant.

“Nederlandse lessen geven buiten vaste tijden. Bijvoorbeeld dat je kunt bellen en kunt aangeven dat je nu tijd hebt om Nederlandse lessen te volgen wanneer je vrij bent van het werk”

“Ik zou het graag willen combineren met mijn werk. Ik werk als banketbakker en ik zou graag twee uur per week Nederlands willen leren.”

Andere suggesties voor een betere inburgering die gedaan worden zijn:

“Met je klasgenoten afspreken om samen huiswerk te maken, zodat je gedwongen wordt om Nederlands te praten.”

“Misschien helpt belonen om mensen te motiveren en ook stages.”

“Via internet, op de pc Nederlands leren. Zo kan ik thuis de taal op mijn eigen gemak leren.”

Een aanzienlijke groep (40,4%) is echter van mening dat de taal het beste via een inburgeringscursus geleerd kan worden. Een veel genoemd argument hierbij is dat een cursus meer verplichtend is waardoor er meer discipline is om de taal te leren.

“Een cursus houdt de discipline erin. Je voelt je verplicht om twee keer per week te gaan. Dit houdt je bij de les en je wordt geholpen door mensen die goed les geven.”

Aan de respondenten is ook expliciet gevraagd of zij behoefte zouden hebben aan ondersteuning door een taalmaatje. Bijna een derde (31,7%) geeft aan behoefte te hebben aan een vrijwilliger die buiten de reguliere lestijden om Nederlands met hem oefent⁵. Deze vorm van ondersteuning lijkt tegemoet te komen aan de behoefte om het Nederlands meer in de praktijk te kunnen trainen met (autochtone) Nederlanders. Iets meer dan een vijfde (21,8%) weet niet of zij behoefte heeft aan een dergelijke vorm van ondersteuning. Dit kan mede te maken hebben met onbekendheid met de taalmaatjes.

Andere opleidingsbehoeften

Indien er behoefte is aan andere cursussen, dan betreft dit vooral computercursussen. Een derde van de respondenten geeft aan wel een cursus op dit vlak te willen volgen. Aan de andere genoemde cursussen is in veel mindere mate behoefte. Onder de categorie ‘anders’ vallen verschillende activiteiten zoals fietslessen, naai- of kookcursus, Arabische les en ondernemersvaardigheden. Het gaat hier echter maar om kleine aantallen.

Tabel 4.11 Overige cursusbehoeften (n=143)

Cursus	Frequentie	Percentage
Opvoedingsondersteuning	11	7,7
Computercursussen	51	35,7
Voorlichting over gezondheid	20	14,0
Empowermenttraining	6	4,2
Sociale vaardigheden	22	15,4
Sollicitatietraining	17	11,9
Anders	18	12,6

“Een computercursus is nodig omdat alles op het werk verwerkt wordt via de computer. Ik moet weten hoe ik daarmee moet omgaan. Sociale vaardigheden en solliciteren zijn ook belangrijk voor een baan.”

Ideale cursus

Tot slot is respondenten gevraagd hoe hun ideale cursus eruit zou zien. Ruim twintig procent is tevreden met de cursussen zoals ze nu worden gegeven of weet niet goed wat er zou kunnen worden veranderd. Van de 104 personen die wel iets willen verbeteren aan de cursus wil het grootste deel, 23 procent, meer praktijkgericht onderwijs (zie ook de gegeven voorbeelden hierboven). Daarnaast worden er opmerkingen gemaakt over de locatie van de cursus en de tijdstippen waarop de cursus wordt gegeven. Inburgeringsbehoefte

⁵ Er is hierin geen onderscheid naar geslacht, werkend/niet werkend of leeftijd. Wel hebben Portugezen en Turken wat meer behoefte aan een taalmaatje en Kaapverdianen juist niet. Dit verschil is echter moeilijk te verklaren.

willen graag dicht bij huis cursus volgen op tijden die aansluiten bij hun andere dagelijkse werkzaamheden, zoals werk of de zorg voor kinderen.

Tot slot worden er diverse opmerkingen gemaakt over de docenten van de cursussen. De behoeften verschillen hier echter. Een deel wil graag docenten die tweetalig zijn, terwijl een ander deel juist pleit voor cursussen die volledig in de Nederlandse taal worden gegeven.

Tabel 4.12 De ideale cursus

Cursus	Frequentie	Percentage
Meer praktijk	24	17,6
Tijdstip	12	8,8
Docenten	11	8,1
Locatie	8	5,9
Tevreden	10	7,4
Weet ik niet	22	16,2
Anders	49	36,0
Totaal	136	100

Er zijn weinig verschillen naar achtergrondkenmerken als het gaat om de ideale cursus. Wel zijn Polen en Portugezen wat meer gericht op praktijkgerichte cursussen en cursussen op tijdstippen die aansluiten bij hun andere bezigheden.

4.8 Samenvatting en conclusie

In dit hoofdstuk is weergegeven wat de ervaring van cursisten met inburgering is en welke behoeften zij hebben. Het blijkt dat ruim twee derde van de respondenten heeft al eerder een cursus heeft gevolgd en dat bijna veertig procent van hen deze cursus ook heeft afgesloten met een NT2- certificaat van niveau 2 of hoger. Dit is met name de groep die al langer dan elf jaar in Nederland verblijft.

De motivatie van de inburgeraars om een cursus te volgen verschilt. Het merendeel wil beter Nederlands leren, om zo beter te kunnen functioneren in het dagelijks leven. De groep die dit belangrijk vindt, verblijft al langere tijd in Nederland en is wat vaker vrouw.

Ruim een kwart van de respondenten wil door middel van de taalcursus zijn economische positie verbeteren. Dit zijn vaker mannen en vaker mensen die korter in Nederland verblijven.

Wanneer wordt gekeken naar de informatievoorziening rondom de inburgeringscursussen blijkt dat ongeveer een derde al informatie heeft ontvangen. Dit is in de meeste gevallen een brief van de gemeente. De informatie wordt over het algemeen als duidelijk ervaren.

Van de totale groep respondenten volgen 51 personen op dit moment een inburgeringscursus. Veruit de meeste van hen zijn positief over deze cursus. Het nut van de cursus bestaat vooral uit het makkelijker contact kunnen maken met anderen en het beter kunnen vinden van werk.

De knelpunten die zich voordoen bij het volgen van de cursus zijn praktisch van aard en hebben betrekking op de locatie, de lestijden en de hoogte van de reiskosten.

Een kleine groep heeft een intake gevolgd, maar start niet met een cursus. De belangrijkste redenen hiervoor zijn gezondheidsproblemen en onvoldoende tijd. Dit laatste is ook een belangrijke reden om geen cursus te volgen voor de respondenten die niet hebben gereageerd op de oproep van CIL. Ook zij zijn vaak te druk om een cursus te volgen.

Tot slot zijn er mensen die zeggen nog niet te zijn opgeroepen. Zij vinden het belangrijk dat een eventuele cursus vooral praktisch aansluit bij hun situatie. Ze willen graag in de buurt een cursus volgen en op geschikte tijdstippen.

Tot slot is de ideale cursus in beeld gebracht. De meeste respondenten willen de cursus meer praktijkgericht. Ze willen bijvoorbeeld oefenen met spreken tijdens een stage of het doen van vrijwilligerswerk. Daarnaast worden hier ook weer praktische aandachtspunten genoemd, zoals geschikte tijden en locaties voor het volgen van een cursus. In het volgende hoofdstuk wordt nagegaan in hoeverre verschillende groepen cursisten andere behoeften hebben.

5 PROFIELEN EN BEHOEFTE

In de voorgaande hoofdstukken is een beschrijving gegeven van de achtergrondkenmerken, participatiedoelen en de behoeften aan inburgering en ander onderwijs van de groep inburgeringsbehoeftigen. De hoofdstukken 3 en 4 waren daarmee vooral beschrijvend van aard. In dit hoofdstuk proberen we, in aanvulling daarop, op een meer systematische wijze inzicht te krijgen in de profielen en behoeften van verschillende groepen behoeftigen. In hoofdstuk 3 hebben we op grond van twee variabelen, namelijk het al dan niet hebben van werk en het al dan niet participeren aan sociale activiteiten, een viertal groepen onderscheiden. Deze groepen vormen het uitgangspunt voor de analyse in dit hoofdstuk. In paragraaf 5.1 wordt nagegaan in hoeverre deze groepen onderscheidend zijn wat betreft een aantal achtergrondkenmerken. Vervolgens wordt in paragraaf 5.2 geanalyseerd in hoeverre de onderscheiden groepen ook andere behoeften hebben.

5.1 Profielen

Er is een analyse gemaakt in hoeverre de groepen van elkaar verschillen op basis van de variabelen geslacht, geboorteland, leeftijd, verblijfsduur, gezinssituatie en opleiding. Opgemerkt moet worden dat vanwege de kleine aantallen het moeilijk is om significante verbanden aan te tonen. Het overzicht van de analyse is te vinden in tabel 5.1. Op grond daarvan komen we tot de volgende kenschetsing van de groepen.

- Groep 1: Werkend en sociaal actief

Deze groep wordt gedomineerd door mannen, Kaapverdianen en hoger opgeleiden. Dit betekent overigens niet dat er geen andere personen in deze groep vallen, het zijn echter deze kenmerken die verhoudingsgewijs veel voorkomen. Dit geldt overigens ook voor de volgende profielen (zie daarvoor ook tabel 5.1),

- Groep 2: Werkend en geen sociale activiteiten

Deze groep heeft een iets meer uitgesproken profiel en wordt vooral gedomineerd door mannen, Polen en Portugezen, jongeren (jonger dan 25 jaar), kort verblijvenden, personen zonder kinderen en weinig laagopgeleiden.

- Groep 3: Niet werkend wel, sociale activiteiten

Deze groep bestaat vooral uit vrouwen, Marokkanen en in iets mindere mate Turken, ouderen (46-65 jaar), lang verblijvenden, personen met kinderen (gehuwd of alleenstaand) en laagopgeleiden.

- Groep 4: Niet werkend, geen sociale activiteiten

In deze groep vallen uitsluitend vrouwen. Verder wordt de groep gedomineerd

door Turken, zowel kortverblijvenden als langverblijvenden, personen met kinderen (gehuwd of alleenstaand) en laagopgeleiden.

Tabel 5.1 Overzicht van achtergrondkenmerken naar groep (in percentages)

Profielen		werkend en sociaal actief (n=37)	werkend geen sociale activiteiten (n=34)	niet werkend wel sociale activiteiten (n=59)	niet werkend geen sociale activiteiten (n=13)	n
geslacht*	man	37,0	39,1	23,9	0,0	46
	vrouw	20,6	16,5	49,5	13,4	97
geboorteland*	Marokko	21,2	9,1	60,6	9,1	33
	Turkije	28,1	9,4	46,9	15,6	32
	Kaapverdië	43,8	25,0	31,3	0,0	16
	Polen	0,0	76,9	23,1	0,0	13
	Portugal	27,3	72,7	0,0	0,0	11
	overig	28,9	15,8	42,1	13,2	38
leeftijd	jonger dan 25	28,6	42,9	21,4	7,1	14
	26 - 45 jaar	25,0	28,3	40,2	6,5	92
	46 - 65 jaar	27,0	5,4	51,4	16,2	37
verblijfsduur*	5 jaar of minder	20,0	60,0	11,4	8,6	35
	6 - 10 jaar	26,7	33,3	40,0	0	15
	11 - 20 jaar	35,9	7,7	46,2	10,3	39
	21 - 40 jaar	21,2	9,6	59,6	9,6	52
gezinssituatie*	gehuwd / samenwonend zonder kinderen	23,5	58,8	11,8	5,9	17
	gehuwd / samenwonend met kinderen	26,5	12,0	50,6	10,8	83
	alleenstaand zonder kinderen	25,0	50,0	25,0	0,0	16
	alleenstaand met kinderen	20,8	25,0	41,7	12,5	24
opleiding*	geen / basis	21,7	6,7	56,7	15,0	60
	middelbaar	26,6	35,9	31,3	6,3	64
	hbo / wo	36,8	36,8	26,3	0,0	19

* Significante verschillen.

5.2 Behoeften

Aan de hand van een aantal variabelen is geanalyseerd of de groepen ook verschillende behoeften laten zien ten aanzien van participatie en inburgering. Ook hier geldt dat de gevonden verschillen indicatief zijn, omdat er vanwege de kleine aantallen weinig significante verschillen zijn gevonden. Op sommige aspecten is nauwelijks verschil tussen de groepen. Het gaat hier bijvoorbeeld om de wens om het Nederlands te verbeteren. Deze wens is onder alle groepen nagenoeg even sterk. Wel zijn er verschillen in de redenen om het Nederlands te willen verbeteren en welke taalvaardigheden belangrijk worden gevonden. Hieronder volgt per groep een behoeftenprofiel. Deze analyse is gebaseerd op tabel 5.2.

- Groep 1: Werkend en sociaal actief

In deze groep zitten, ondanks het feit dat ze al werken en ook sociaal actief zijn, relatief veel personen die op sociaal gebied meer activiteiten zouden willen ondernemen. Daarnaast willen de meesten hun Nederlands verbeteren, met name hun schrijfvaardigheden. Het verbeteren van de Nederlandse taal wordt relatief vaak ingegeven door de wens om in de huidige baan of studie beter te kunnen functioneren. De behoefte aan een taalmaatje is in deze groep kleiner dan bij de andere groepen. Ook zijn er geen specifieke wensen ten aanzien van andere cursussen of trainingen die er uit springen.

- Groep 2: Werkend en geen sociale activiteiten

In deze groep mensen, die mede gekenmerkt wordt door het feit dat zij geen sociale activiteiten ondernemen, is de behoefte aan het ondernemen van sociale activiteiten ook relatief beperkt. Met andere woorden, zij zijn niet sociaal actief en hebben daar ook niet zoveel belangstelling voor. Bij de wens om het Nederlands te verbeteren zijn zij met name gericht op het verbeteren van de spreek- en luistervaardigheden, met als belangrijkste doel om beter te kunnen functioneren in de huidige baan. Deze groep heeft vooral behoefte aan meer praktijkgericht taalonderwijs. Deze groep heeft verhoudingsgewijs vaak behoefte aan ondersteuning via een taalmaatje. Dit sluit waarschijnlijk aan bij de behoefte aan meer praktijkgericht onderwijs. Veel mensen uit deze groep hebben geen behoefte aan extra cursussen. Als ze dat toch hebben dan betreft dat verhoudingsgewijs vaak een sollicitatiecursus.

- Groep 3: Niet werkend, wel sociale activiteiten

Deze groep is in hun doelen en behoeften moeilijk te duiden. Zij lijken als groep het meest op het totale gemiddelde van alle behoeftigen op de onderscheiden items. Er zijn nauwelijks specifieke behoeften die er bij deze groep uitspringen. Alleen ten aanzien van het verbeteren van het Nederlands geldt een voorkeur voor het verbeteren van de schrijf- en leesvaardigheden. Daarnaast is een betere toekomst een belangrijke reden voor hen om hun Nederlands te willen verbeteren.

- Groep 4: Niet werkend, geen sociale activiteiten

Deze groep kenmerkt zich onder andere door een uitgesproken behoefte om meer sociale activiteiten te ondernemen. Op dit moment nemen zij noch deel aan de arbeidsmarkt, noch aan sociale activiteiten. In hun behoefte ten aanzien van het verbeteren van hun Nederlands geldt dat zij zich vooral willen richten op spreekvaardigheden. De andere deelvaardigheden worden verhoudingsgewijs erg weinig genoemd. Het belangrijkste doel om beter Nederlands te willen leren is voor het leggen van sociale contacten en het beter kunnen functioneren in het dagelijks leven.

Tabel 5.2 **Overzicht van behoeften naar groep (in percentages)**

Behoeften					
	werkend en sociaal actief (n=37)	werkend geen sociale activiteiten (n=34)	niet werkend wel sociale activiteiten (n=59)	niet werkend geen sociale activiteiten (n=13)	%
meer sociale activiteiten					
ja	51,4	29,4	37,3	69,2	42,0
nee	29,7	47,1	33,9	23,1	35,0
weet niet	18,9	23,5	28,8	7,7	23,1
verbeteren Nederlands					
ja	88,9	97,1	93,2	93,2	84,6
nee	11,1	2,9	6,8	6,8	15,4
verbeteren onderdelen	(n=32)	(n=33)	(n=55)	(n=11)	
Nederlands					
spreken	68,8	90,9	70,9	72,7	75,6
luisteren	53,1	75,8	58,2	36,4	59,5
schrijven	81,3	69,7	81,8	36,4	74,8
lezen	50,0	66,7	65,5	45,5	60,3
weet niet	0,0	0,0	1,8	9,1	1,5
waarom NL verbeteren					
betere toekomst / (economische) zelfstandigheid	25,0	18,2	32,7	18,2	26,0
soc. contacten / dagelijks functioneren	28,1	42,4	36,4	54,5	37,4
beter kunnen functioneren in huidige baan of studie	15,6	21,2	5,5	0,0	11,5
overig	31,3	18,2	25,5	27,3	25,2

Vervolg tabel 5.2 Overzicht van behoeften naar groep (in percentages)

Behoeften	werkend en sociaal actief	werkend geen sociale activiteiten	niet werkend wel sociale activiteiten	niet werkend geen sociale activiteiten	
	(n=36)	(n=33)	(n=56)	(n=11)	%
ideale cursus	13,9	24,2	14,3	9,1	16,2
meer praktijk	11,1	15,2	5,4	0,0	8,8
ander tijdstip	8,3	6,1	10,7	0,0	8,1
docenten	5,6	3,0	7,1	9,1	5,9
locatie	5,6	6,1	8,9	9,1	7,4
niks	11,1	15,2	19,6	18,2	16,2
weet niet	44,4	30,3	33,9	54,5	37,5
andere cursussen					
empowerment / sociale vaardigheden	16,2	14,7	18,6	7,7	16,1
ppvoedings-ondersteuning / voorlichting	16,2	17,6	18,6	15,4	17,5
gezondheid					
computercursus	40,5	32,4	39,0	15,4	35,7
sollicitatie-training	8,1	20,6	10,2	7,7	11,9
geen	45,9	58,8	50,8	53,8	51,7

5.3 Samenvatting

Hoewel de vier groepen niet op alle kenmerken even onderscheidend zijn, tekenen zich wel een aantal profielen af. Daarbij zijn met name de groepen 'werkend en geen sociale activiteiten' (groep 2), 'niet werkend en wel sociale activiteiten' (groep 3) en 'niet werkend en geen sociale activiteiten' (groep 4) het meest duidelijk. Groep twee bestaat vooral uit jonge recente arbeidsmigranten uit de nieuwe EU-lidstaten. Groep 3 zijn de wat oudere gezinsmigranten uit de traditionele migratielanden. Groep 4 zijn vrouwen, voornamelijk afkomstig uit de traditionele migratielanden.

Ook ten aanzien van hun behoeften onderscheiden de groepen zich enigszins. Het meest uitgesproken in hun behoeften zijn groep 2 en groep 4. Groep 2, de jonge recente arbeidsmigranten uit de nieuwe lidstaten, zijn vooral gebaat bij het verbeteren van hun spreek- en luistervaardigheid via praktijkgericht onderwijs ten behoeve van hun huidige baan. Er is weinig belangstelling onder deze groep om meer sociale activiteiten te ondernemen. Groep 4, de vrouwen uit de traditionele migratielanden, hebben wel een uitgesproken behoefte om meer sociale activiteiten te ondernemen. Een

taalcursus voor deze groep moet vooral ten dienste staan van het beter kunnen functioneren in het dagelijks leven en het leggen van sociale contacten. Vooral spreekvaardigheden zijn voor hen belangrijk.

6 SAMENVATTING EN CONCLUSIE

In dit hoofdstuk presenteren we de belangrijkste bevindingen van het onderzoek onder de inburgeringsbehoefthgen in Rotterdam. De hier gepresenteerde bevindingen zijn zowel gebaseerd op een analyse van het totale bestand inburgeringsbehoefthgen (4390 personen) als van de survey (143 personen). Als leidraad voor het bespreken van de uitkomsten gebruiken we de onderzoeksvragen zoals geformuleerd in de inleiding.

Samenstelling van de groep inburgeringsbehoefthgen

Onderhavig onderzoek heeft betrekking op de groep inburgeringsbehoefthgen in Rotterdam die zich kenbaar hebben gemaakt via onderwijsinstellingen, wervingsinstellingen of bij de gemeente sinds 2007. Het gaat in totaal om 4390 personen. Inburgeringsbehoefthgen die niet in beeld zijn van de gemeente maken geen onderdeel uit van deze groep. De groep inburgeringsbehoefthgen die bekend is bij de gemeente is als volgt samengesteld:

- Veruit de meeste inburgeringsbehoefthgen zijn vrouwen (70%). Personen in de leeftijdscategorie 26-45 jaar vormen de grootste groep behoeftigen (58%). Een derde van de groep valt in de categorie 46-65 jaar. Deze verdeling over de leeftijdscategorieën impliceert dat er een aanzienlijk grote groep is waarvoor geldt dat op basis van hun leeftijd er kansen en mogelijkheden zijn ten aanzien van participatie.¹
- De meeste inburgeringsbehoefthgen zijn afkomstig uit de traditionele migratielanden, te weten Marokko (22%) en Turkije (15%). Andere herkomstlanden die goed vertegenwoordigd zijn, zijn Kaapverdië (10%), Polen (7%) en Portugal (5%). Opvallend is tevens dat in aanvulling op de Polen en Portugezen, nog vijf procent van de groep bestaat uit westerse allochtonen.²
- De groep inburgeringsbehoefthgen wordt gedomineerd door de zeer laag opgeleiden. Iets meer dan vier op de tien heeft geen of alleen basisonderwijs genoten. De groep omvat echter niet alleen laagopgeleiden: ruim dertien procent van de behoeftigen heeft namelijk een hogere beroepsopleiding of universitaire studie gevolgd.³
- Bijna de helft van de behoeftigen is op dit moment actief op de arbeidsmarkt, dat wil zeggen dat zij werken. Voor een klein deel (bijna 7%) van hen geldt overigens dat zij slechts een kleine parttime baan hebben van minder dan twaalf uur per week. In aanvulling op de werkenden geldt dat nog eens ongeveer zestien procent van de behoeftigen gericht is op werk: zij zijn op dit moment actief op zoek naar werk of zullen dat in de

¹ Uitkomsten gebaseerd op de totale populatie.

² Uitkomsten gebaseerd op de totale populatie.

³ Uitkomsten gebaseerd op de survey in verband met groot aandeel onbekend in populatie.

nabije toekomst gaan doen. De gerichtheid op arbeid is met andere woorden sterk aanwezig onder de groep. Minder dan een derde (30%) heeft niet de intentie om tot de arbeidsmarkt toe te treden.⁴ De gerichtheid op werk is sterker bij mannen dan bij vrouwen.

- Ten aanzien van sociale participatie laat de groep een gemengd beeld zien. Vier op de tien behoeftigen is niet sociaal actief. Dat wil zeggen dat zij niet actief betrokken zijn bij de school van hun kinderen, bij religieuze instellingen, buurthuizen, sportverenigingen of zelforganisaties. De meerderheid (60%) neemt echter wel deel aan allerlei sociale activiteiten. Er zijn nauwelijks verschillen tussen mannen en vrouwen in de mate van sociale participatie, wel is er verschil in het type activiteiten dat zij verrichten. Vrouwen zijn vaker actief op de school van de kinderen en in buurtcentra. Mannen zijn vaker actief in religieuze instellingen. Opvallend is dat de mate van sociale participatie onder de Polen en Portugezen relatief laag is.⁵
- De meeste inburgeringsbehoeftigen zijn woonachtig in de deelgemeente Delfshaven (26%). Daarnaast zijn veel behoeftigen afkomstig uit Charlois en Feijenoord (ongeveer 17 procent). Iets minder dan een derde (31%) van de inburgeringsbehoeftigen woont in een van de negen focuswijken. Tarwewijk, het Oude Noorden en Bloemhof behoren binnen de focuswijken tot de wijken met de meeste inburgeringsbehoeftigen.⁶

Participatiedoelen en belemmeringen

- Zoals hierboven reeds aangegeven is zestien procent van de doelgroep werkzoekend of is van plan dat op korte termijn te gaan doen. Voor deze groep geldt dat werk hun participatiedoel is. Daarnaast is er een aanzienlijke groep (42%) die meer sociale activiteiten zou willen ondernemen. Deze wens komt zowel voor bij mensen die al werken en sociaal actief zijn als bij mensen die nog helemaal niet participeren.
- Onvoldoende beheersing van het Nederlands en een onvoldoende vooropleiding worden gezien als de belangrijkste belemmeringen om het participatiedoel werk te bereiken.
- Met betrekking tot de sociale activiteiten gelden vooral tijdgebrek en in iets mindere mate gezondheidsproblemen als de belangrijkste belemmering voor het ondernemen van deze activiteiten.

Behoeften ten aanzien van inburgering en ander onderwijs

- Nagenoeg alle respondenten hebben de behoefte om hun Nederlands te verbeteren. Dus uitkomst is niet verwonderlijk aangezien alle personen uit de onderzoeksgroep op enig moment hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in een inburgerings- of taalcursus.

⁴ Uitkomsten gebaseerd op de survey.

⁵ Uitkomsten gebaseerd op de survey.

⁶ Uitkomsten gebaseerd op de totale populatie.

- Een kwart (26%) wil zijn Nederlands verbeteren om in de toekomst meer mogelijkheden te hebben op werk en studie om een zelfstandig bestaan op te kunnen bouwen. Voor een tiende geldt vooral (11%) dat zij hun Nederlands willen verbeteren ten behoeve van hun huidige werk of studie. Tot slot is er een aanzienlijke groep (37%) die vooral sociale motieven heeft om beter Nederlands te leren. Voor deze groep is taal vooral belangrijk voor het leggen van sociale contacten en het dagelijks functioneren.
- De behoefte aan andere cursussen en training beperkt. De helft van de behoeftigen geeft aan geen nadere wensen ten aanzien van cursussen te hebben. Voor degenen die wel nadere wensen hebben, gaat het vooral vaak om computercursussen.

Ervaringen en beoordeling van inburgeringscursussen

- Twee derde (67%) van de doelgroep heeft in het verleden al eens een inburgeringscursus gevolgd. Daarvan heeft een aanzienlijk deel deze cursus met een certificaat afgerond (65%). Ondanks het al eerder afgerond hebben van een inburgeringstraject, heeft deze groep dus nog steeds behoefte aan het verbeteren van het Nederlands.
- Op dit moment volgt ruim een derde (36%) van de respondenten een inburgeringscursus in het kader van de Regeling Vrijwillige Inburgering. Nog eens elf procent zal daar op korte termijn mee beginnen.
- Ongeveer een derde (36%) ervaart problemen met betrekking tot de praktische organisatie van de cursus en de randvoorwaarden. Deze knelpunten hebben vooral betrekking op de locatie van de cursus, de lestijden en de reiskosten. Kinderopvang, wat vaak genoemd wordt als een belemmering voor deelname, wordt door deze groep nauwelijks gezien als een knelpunt.
- Iets minder dan een derde (28%) ervaart knelpunten ten aanzien van de inhoud en kwaliteit van de cursussen. Deze knelpunten hebben met name te maken met de kwaliteit van de docenten en de samenstelling van de groepen.
- Ondanks de ervaren knelpunten is ruim driekwart (77%) tevreden over hun huidige cursus. Deze cursus heeft naar mening van de respondenten vooral een positieve bijdrage aan het kunnen leggen van contacten met anderen en in iets mindere mate aan het vinden van werk.
- Voor degenen die nog geen cursus volgen zijn de locatie (in de buurt) en de lestijden belangrijke voorwaarden voor deelname. Het is tevens opvallend dat voor een aanzienlijke groep (61%) de financiering van de cursus door de gemeente een belangrijke voorwaarde is voor deelname. Hieruit blijkt een beperkte bereidheid om zelf te investeren in een traject.
- Een belangrijke uitkomst van het onderzoek is tevens een grote behoefte aan praktijkgericht taalonderwijs. Veel respondenten willen graag het spreken oefenen in praktische situaties via bijvoorbeeld taalstages, op het werk of vrijwilligerswerk en met de burens. Vooral het kunnen oefenen van

- de taal met Nederlanders wordt als een belangrijk aspect van het leren van de taal gezien.

Profielen van inburgeringsbehoefigen

- Op basis van de indicatoren werk en deelname aan sociale activiteiten kunnen vier groepen inburgeringsbehoefigen onderscheiden worden die in verschillende mate participeren in de maatschappij. Een kwart (26%) van de doelgroep werkt en is daarnaast sociaal actief. Iets minder dan een kwart (24%) werkt, maar is niet sociaal actief. Veruit de meeste inburgeringsbehoefigen (41%) vallen in de groep niet werkend, wel sociaal actief. Tot slot is er een kleine groep (9%) die niet werkt en in sociaal opzicht ook niet participeert. Aan de hand van achtergrondkenmerken en behoeften van de respondenten kunnen de volgende profielen worden omschreven:
- Groep 1: Werkend en sociaal actief. Deze groep wordt gedomineerd door mannen, Kaapverdiërs en hoger opgeleiden. Ondanks het feit dat deze groep al maatschappelijk actief is op diverse domeinen, relatief veel personen die op sociaal gebied meer activiteiten zouden willen ondernemen. Deze groep heeft vooral behoefte aan het verbeteren van de schrijfvaardigheden. Het verbeteren van de Nederlandse taal wordt vaak ingegeven door de wens om in de huidige baan of studie beter te kunnen functioneren. De behoefte aan een taalmaatje is in deze groep relatief beperkt. Ook zijn er geen specifieke wensen ten aanzien van andere cursussen of trainingen die er uit springen.
- Groep 2: Werkend en geen sociale activiteiten. Deze groep wordt vooral gedomineerd door mannen, Polen en Portugezen, jongeren (jonger dan 25 jaar), kort verblijvenden, personen zonder kinderen en weinig laagopgeleiden. Deze groep heeft relatief weinig behoefte aan het ondernemen van sociale activiteiten: zij zijn niet sociaal actief en hebben daar ook niet zoveel belangstelling voor. Bij de wens om het Nederlands te verbeteren zijn zij met name gericht op het verbeteren van de spreek- en luistervaardigheden met als belangrijkste doel om beter te kunnen functioneren in de huidige baan. Deze groep heeft vooral behoefte aan meer praktijkgericht taalonderwijs. Deze groep heeft verhoudingsgewijs vaak behoefte aan ondersteuning via een taalmaatje. Veel mensen uit deze groep hebben geen behoefte aan extra cursussen. Als ze dat toch hebben dan betreft dat verhoudingsgewijs vaak een sollicitatiecursus.
- Groep 3: Niet werkend wel, sociale activiteiten. Deze groep bestaat vooral uit vrouwen, Marokkanen en in iets mindere mate Turken, ouderen (46-65 jaar), lang verblijvenden, personen met kinderen (gehuwd of alleenstaand) en laagopgeleiden. Deze groep is in hun doelen en behoeften moeilijk te duiden. Er zijn nauwelijks specifieke behoeften die er bij deze groep uitspringen. Alleen ten aanzien van het verbeteren van het Nederlands geldt een voorkeur voor het verbeteren van de schrijf- en leesvaardigheden. Daarnaast is het creëren van een betere toekomst voor deze groep een belangrijke reden om hun Nederlands te verbeteren.

- Groep 4: Niet werkend, geen sociale activiteiten. In deze groep vallen uitsluitend vrouwen. Verder wordt de groep gedomineerd door Turken, zowel kortverblijvenden als langverblijvenden, personen met kinderen (gehuwd of alleenstaand) en laagopgeleiden. Deze groep heeft een uitgesproken behoefte om meer sociale activiteiten te ondernemen. Op dit moment nemen zij noch deel aan de arbeidsmarkt, noch aan sociale activiteiten. Voor hen is vooral het verbeteren van de spreekvaardigheid belangrijk. Het belangrijkste doel om beter Nederlands te willen leren is voor het leggen van sociale contacten en het beter kunnen functioneren in het dagelijks leven. Het belangrijkste doel om beter Nederlands te willen leren, is het leggen van sociale contacten en het beter kunnen functioneren in het dagelijks leven.

